

Jekamba Pol ol yanga Romik lindanjik or kayeri

Pol lerawu Avui Wasilakahi os or larin or saweri

¹ An Pol anira. An Kraisi Jisas lerawu orhin landa ma anira. Jekamba kason jir Jisasin hishindiyananda ma jir kolaka Romik lindanjik amu kaye ermbenduwa. Avui Wasilaka anin aposelik ormu kamara. Ushinak a ihi mashi jivi Jisashi os hulaima nokopman or jivinaha lirin indiyok or lakunda mashi oson a sawekurik anin aposelik ormu kamara.

² Mashi jivi oso kumak kormbak si talakurik angop maskop Avui Wasilaka or saweri sir. Undari osik profet orhi ondo os or mbahandari hom jekamba orhik li kayeri sir.

³ Mashi jivi oso jikisi orhi Jisasin mbari sir. Jisas mak or naha ma nir hom maome nga nari ri. Uhu king Devithi krahak talari ri.

⁴ Hako mawan or halaha indiyok or usahari nombo orok, Avui Wasilaka Masikome orhi kormbak or mukurik ni heyeri ri, Jisas Kraisi or Avui Wasilakahi jikisi indingo kwambu nga nandari ri. Wasilaka nihi ria.

⁵ Lerawu Kraisi or lari nombo orok, Avui Wasilaka orhinjik waprurshi orhin anin or haha anin aposelik kamari ri. Ushinak lerawu orhin a lanak ma ol Judama ambu ondo avak mbele mbele ol Jisas uri ondon li misihi li mba, ♦Ome

sira, Kraisi hulaima nokopman jivinakurik tari ma ria. ♦ Karema li mbaha mashi orhin li misihi orin li tiyakmbaha lerawu toson amu landuwa.

⁶ Jir Romik fehenda ma jirin, ji misi, jir er nga Jisas Kraishi mak ji nakmbaha Avui Wasilaka angop or kamari jira.

⁷ Jir Romik linda Jisasin hishindiyananda ma jirin, jirnjik jekamba kason amu kaye ermbenduwa. Ji misi, Avui Wasilaka jirin wavu orhik or ewehe orhi mak ji nakmbaha angop or kamari jir. Jirnjik orin a sawenak or nga Wasilaka nihi Jisas Kraisi nga avak waprupshi frihi nga waphimbiji frihi nga fri halashinak jihik si naka.

Pol Romik fehenda ma ondon or ta heyekurik or mbari

⁸ Mashi maifu jirin a sawekwa karema, jirin a rupshihi Avui Wasilakan armesarmek a mbanda nir. Nombo os mashi orhin ji misindiyananda nombo jihi oso kwambu mendek nanda sir. Yanga yangak fehe ma amber hom os ji liyawa jihi oson angop li mistakori sir. Ushiwak os jirin a hishiwa wolo hi Jisashik Avui Wasilakan armesarmek a mbaha hi orhin amu hausimbausinduwa. ⁹ An Avui Wasilakahi lerawun a laha mashi jivi os jikisi orhi hulaima nokopman or jivinahanda mashi oson a sawenda nir. Or heyewak omendingak jirin amu sawenduwa, ermba ermbak jirnjik a beten unda nir. ¹⁰ Jirin a ra heyekwak a hishinda nir. Os Avui Wasilaka nombo las or sa nahi, avak a raha jirin a heyekwa nir. ¹¹ An jirin a ra heyekwa mendek a hishinda

1:5: Ap 26:16-18; Ga 2:7-9
19:21; Ro 15:23

1:7: Nam 6:25-26

1:10: Ap

nir. Avak a raha jir nga ni lihi lerawu lal ni lanak Masikome Avui Wasilakahi avak jirin or jelyashinak kwambuk ji sika. ¹² Maintontlo os a mbawa karem, nir Jisashi ma nihi ambek ni anasaunjelyanak os orhi mashin ni misindiyanda nombo nihi oso kwambuk si nanak ni lika. Karem a hishihi jirin a ra heyekwak amu mbanduwa.

¹³ Jisasin hishindiyananda ma jirin, hindi mushak jirin a ra heyekwak a hishinda nir. Hako ermba ermbak mbele las nombo anhin si arangoshiwak a nombo tirihhi amu linduwa. Jirik a raha mashin a sawenak yanga jihik fehenda ma ondo wavu lihin li tormblekmbaha a hishinda nir, os yanga anandik a ihi mashin a sawerik orok fehenda ma ondo wavu lihin li tormblehendari hom.

¹⁴ Avui Wasilaka mashi orhin a sawekmbaha anin or kamashihinda osik lerawu orhin amu landuwa. Uhu ma ol yanga yangak fehendan mashin a sawenda nir. Ma ol yanga Grikik fehe ol hishiyarinda ngashi nga, yanga anandik fehe ol hishiyarinda ngashi ambu ondo nga, mashin a sawenda nir. ¹⁵ Karem uwosik sunguwavu anhi mende nga mashi jivi, os Jisas hulaima nokopman or jivinahanda mashi oson, jir Romik fehenda man er nga a sawekwak amu hishinda duwa.

Mashi Jisashi oso kwambu Avui Wasilakahi nga nanda sir

¹⁶ An mashi jivi os Jisas hulaima nokopman or jivinahanda mashi oson a sawekwan a rupshi mendenda nir. Mberem ushiwak? Mashi oson a heyewa omendinga sira. Uhu kwambu Avui

Wasilakahi nga nanda sir. Ma ol mashi oson misindiyawa ma ondo avak Avui Wasilaka jivinakwa lir. Judama ondon masmas or jivinashihi Judama ambu ondo er nga nor jivinakwa lir.

¹⁷ Mashi orhi orok nombo os man ma warna mak or ushakurin or mukushirik ni heyeri sir. Ushiwa osik os mashi oson ni misihi ni mba, ♦Ome sira, Jisas nirin jivinahanda ma ria. ♦ Os karem ni mba nahi, ma warna mak or ushakwa nira. Mbeek nombo anandi las nga nanda ambu sir. Os jekamba orhik karem li kayehendari hom, ♦Ma ol Avui Wasilakahi mashin misihi mba, mashi oso ome sira. Karem mbawa ma ondon ma warna mak or ushaha ermba ermbak linda oson lirin hakwa ria. ♦

Avui Wasilaka ma ol kavakavan undan waplelenanda ri

¹⁸ Avui Wasilaka waplelena orhin heven yok kormbak or mukunak ni heyekwa sir. Ma ol kavakavan uhu mashi orhin mblarnanda ondon or waplelenaha lirin kavak or ukwa lir. Ma ondo mashi omendinga orhin li lai ermbeshihi kavakava os li ukwak li hishiwa nom er unda lir.

¹⁹ Ma ondo orin angop li heyekrahakorori ri. Or orhinjik os or nandan angop or mukurik li heyeri ri. Hako lihinjik orin kumaifari lir. ²⁰ Os Avui Wasilaka mbele mbele amber or uri wolok sishi raha ter nawa mbele mbele ol or uri ondo olmu nirin kormbak mukuwak nimu heyenduwa, or kwambu nga nor naha ma warna ma indinga ri. Uwosik ma lar mbeek karem mbakwa ambu ri, ♦An mbeek Avui Wasilaka ma warna mak or

1:16: Mk 8:38; Ap 13:46; 1 Ko 1:18-24

1:17: Hab 2:4; Ro

3:21-22 **1:19:** Ap 14:15-17; 17:24-28

nandan a heyenda ambu nir. Unda osik mbele mbele ol a uwa mbeek musa nga na nakwa ambu nir, ♦ karem mbakwa ambu ri, wahau. ²¹ Avui Wasilaka angop li heyenda ri. Hako lir mbeek os lirin armek or undan li hisihi orin armesarmek mbanda ambu lir. Uhu orin lotu unda ambu lir. Uhu mbeek kandakar orin wavu lihik ewenda ambu lir, wahau. Wavu lihi nirtle nirndum si naha os li hishiyarinda lihi oso mendek si nashiwak men ambarambasinda hom yanda lir.

²² Lir lihinjik li hisihi li mba, ♦ Nir hishiyarinda ngashi nir. ♦ Hako wahau. Lir ambarambasinda hom nanda lir.

²³ Ambarambasinda hom li naha Avui Wasilaka or ermba ermbak linda oton kumaifanda lir. Uhu mbeek orin lotu unda ambu lir, wahau. Lir men mi ama ondon li laha mbele mbele ol or uhunda, ma, avi, hovo, wako ondon li hambaha ondo yejen orhi farniyik li owehe lotu unda lira.

²⁴ Avui Wasilakan angop li halari osik, lirin or kumasishihindak olmu mbele mbele kava ol sunguwavu lihi si hasahasawa hom unda lir. Uhu lihi ambek olmu asa hom uhu yanduwa. ²⁵ Ol erem nanda ma ondo Avui Wasilakahi mashi omendingan li toltormblesihi olmu haimba handambanda mashi yokon tiyanda lir. Uhu lir mbeek orin lotu unda ambu lir. Men mbele mbele ol or uhunda ondo yejen lotu unda lir. Hemo, mbele mbele amber ol ni heyewa ondon or uhunda lir. Unda osik nir amber hom hi orin ni hauoweka. Ome sira.

²⁶ Ma ondo Avui Wasilakan li kumasihinda osik, lirin or halari lir. Unda osik mbele mbele

kavakava os li ukmbaha li hishinda hom ferfar unda lir. Nokove lihi hula lihin li halaha nokove ambek os hulayi nga li liyanda hom yanda lir. ²⁷ Hovok hulayi erem, nokove lihin halanda lir. Ushihi ma lar os maome ma larhin or heyewa wolo kumba tavan tlenda ri. Ushihi hulayi ambek liyanda lir, os hulayi nokove nga liyanda hom. Ma ol nombo kava indinga kason tiyanda ma ondo mbele mbele kava os li uhunda hom kumak avak Avui Wasilaka erem wasan or ukwa lir.

²⁸ Lir mbeek Avui Wasilakahi siyok sikwak hishinda ambu lir, wahau. Ushiwak lirin or kumasishiwak sunguwavu lihi si hasahasawa hom mbele mbele os or pantlehendan unda lir.

²⁹ Mbele mbele kava ol li unda karem, man kavak li naha mbele mbele mahin misokomlaka heyenda lir. Man wutarik ewenda lir. Ma or mbele mbele mushak nawa oton li wapkava hishihi mbele mbele orhi ondon lakwak mbanda lir. Uhu man mandingormenda lir. Uhu man li haihandaewehe mbawak lihi ambek anajinda lir. Uhu mbele mbele mahin li lakwak jisawembaha yanda lir. Uhu man li hukwamainentle sawehe mainmbongishi toloyanda lir. ³⁰ Uhu li mbahayawak hi ma anandihi kavak nanda sir. Uhu Avui Wasilakan wutarik ewenda lir. Uhu men mashi yok afuraha hi lihin li hauowehe yerkujihi yanda lir. Uhu ermba ermbak mbele mbele kava nom ukwak hishinda lir. Uhu lir mbeek avoko nijava lihi mashin misinda ambu lir. ³¹ Wavu lihi angop si farausishiwak mbeek krahak yarinda ambu lir. Uhu mashi os li mbawa mbeek os li mbawa hom unda ambu lir. Uhu man

rupshihi armek eweukwa kas nga nanda ambu lir. ³² Avui Wasilakahi mashi os karem si mbanda angop li mistakori lir, ♦Ma ol kavakava kandon unda ondon halanak li haka. ♦Mashi oso angop li misiri os te. Hako lir mbeek mashi os erem mbahandan ajenda ambu lir, wahau. Lir men os li ukwak li hishinda hom er unda lir. Os erem li unda nombo nom nembes. Ma anandi er nga li ukmisihi li mbawak os li tiyanda nombo lihin tiyanda lir.

2

Avui Wasilaka kot orhi os kumak talakwa oso worna mendek nakwa sir

¹ Jir ma anandin karem mbanda jir, ♦Nir mbeek tondo hom kavakavan ni unda ambu nir. Unda osik kumak Avui Wasilaka ma rondon or kotim ukwa wolo mbeek nirin or heyembaha kavak nakwa ambu ri. ♦Karem hishinda jir. Hako os erem ji mbanda oso jihinjik ji undan ji mbanda sir. Mberem ushiwak? Jir erem kavakavan unda jir. Unda osik jir er nga kot orok sikwa jir. ² Angop ji heyenda sir, Avui Wasilaka kavakavan unda ma ondon heyembanda nombo oso worna mende sira. ³ Hako jir ma anandi uwa yokon heyembanda jir. Hako jir erem kavakavan unda jir. Unda osik mberem ji hishindu, jir kot orok er nga ji sikwa ambu, karem jimu hishindu? Wahau, jir er nga kot orok sikwa jir. ⁴ Ome sira, Avui Wasilaka mbeek kavakava os ji undan kolok jirin kavak naman nanda ambu ri, wahau. Jirin nambek nikishinda ri. Am wavu lihin

tormblekundal mbe, karem or hishihi nikishinda ri. Hako jir mbeek os erem armek or uwa nombo oson hishinda ambu jir, wahau. ⁵ Jir wavu jihin er ji nejere mendehe wavun tormblenda ambu jir. Kavakava os erem ji uwa os jimu hikrivi hom fale lawunduwa. Uwosik kumak avak kot orhi si talanak mbele mbele kavakava ol ji undan or heyehe or waplelenaha os ji unda hom kavak or nakwa jir. ⁶ Mberem ushiwak? Ma amber mbele mbele os li uhunda hom or heyehe yombo yombo lihikop or hakwa lir. ⁷ Ma ol nombo wornan tiyaha mbele mbele jivi ol li ukmbaha nor mbahandan uwa ma ondon kumak ermba ermbak linda oson or hakwa lir. ⁸ Hako ma ol mashi ome orhin kumasishihi nombo kavan tiyaha mbele mbele ol sunguwavu lihi si hasahasawa hom unda ma ondon avak or waplelenaha kavak or nakwa lir. ⁹ Ome sira, ma ol kavakavan unda ma ondon nomorawu wasilakan or hanak entlekorokwa lir. Judama nga Judama ambu er nga nakremkop kavak or nakwa lir. ¹⁰ Hako ma ol nombo wornan tiyawa ma ondo avak or lashinak hevenik or nga jip li lihi malakamak li naha armek likwa lir. Judama nga Judama ambu ondo er nga nakremkop armek or ukwa lir. ¹¹ Mberem ushiwak? Ma amber nakremkop or ukwa lir. Or Judama nga Judama ambu ondo nga nakremkop or ukwa lir.

¹² Avui Wasilaka kumak avak ma ol kavakavan unda ondon amber hom kavak or nakwa lir. Judama ambu ondo Moseshi lo oso ngashi ambu lir. Hako kumak os kot orhik li sikwa wolo mbele

2:4: Ef 1:7; 2 Pi 3:15 **2:6:** Sng 62:12; Snd 24:12; Mt 16:27; 2 Ko 5:10 **2:8:** 2 Te 1:8

mbele ol li uhundan or heyembakwa ri. Uhu os li unda yombo yombo lihik hakwa ri. Hako Judama ondo Moseshi lo oso ngashi lir. Unda osik lo os si mbahanda hom or kotim ukwa lir. ¹³ Os lo orhin men mamblakop li misi nahi, or mbeek lirin ma worna mak ushakwa ambu ri. Hako os lo amber hom li misindiyarako nahi, lirin ma worna mak ushakwa ri. ¹⁴ Judama ambu ondo Moseshi lo oso ngashi ambu lir. Hako nindi wolo las lihinjik lo os si mbahanda hom unda lir. Os erem li unda oso osmu nirin mukunduwa, lir angop li heyeheli yarinda sir, mbele mbele jivi os li ukwak nawa nga mbele mbele kava os li ukwak nawa ambu nga angop li heyekrahakoronda sir.

¹⁵ Nindi wolo las mbele kava os li uwan li hishihi karem mbanda lir, ♦Kas karem a uwa kaso kava sir. ♦Hovok nindi wolo las mbele jivi os li uwan li hishihi karem mbanda lir, ♦Kas karem a uwa kaso jivi sir. ♦Os erem li unda oso osmu mukunduwa, Avui Wasilaka lo orhin angop sunguwavu lihik or eweshindak lir lihinjik mbele mbele os li undan eweieweiheyenda lir.

¹⁶ Hulaima nokopma Avui Wasilakahi kot orok li sikwa wolo oso kumak avak talakwa sir. Oro wolok Jisas Kraisa mbele mbele os li wanyi undan or heyeheli os li unda yombo yombo lihik or hakwa lir. Karem mbanda mashin a sawenda nir.

Judama ondo Moseshi lo oso lirin si jelyakwak hishinda lir

¹⁷ Jir Judama jirin, mainkwambu las jirin a sawekwa karem, os ji hishihi ji mba, ♦Nir Judama nir. Nir wasmashama indinga nir. Avui

Wasilaka lo orhi angop nihi tavak or halari sir. Lo orhi oso avak nirin jelyakwa sir. ♦ Hako os erem men mashimbakop ji mba nahi, lo oso mbeek jirin jelyakwa ambu sir, wahau. ¹⁸ Ome sira, jir mbele mbele os ji ukmbaha nor mbandan angop heyekrahakorowa jir. Uhu mbele os jivik nanda nga kavak nanda nga angop ji heyekrahakorowa sir. ¹⁹ Jihinjik karem ji yerkujihi mbanda jir, ♦ Nir lo Avui Wasilakahi angop ni heyekrahakoronda nir. Nir ma ol misokome tumundan nombon ni mukundahik ni nanda nir. Uhu ukruharanda hom ni naha ma ol nirtle nirndum liwan nombon ni mukundahik ni nanda nir. ²⁰ Uhu ma ol hishiyarinda ngashi ambu ondon ni ewesawendahik ni nanda nir. Nir lo Avui Wasilakahi angop ni heyekrahakoronda osik, tisa hom ma anandin ni ewesawendahik ni nanda nir. ♦ Karem mbanda jir. ²¹ Hako mberem ushiwak ma anandi ondo nom ji ewesawendu? Uhu os lirin ji ewesawenda hom ji ukuwan ji halandu? Uhu os ji mba, ♦ Ji hirnyawa hala. ♦ Karem ji pantleshihi jihinjik os jimu hirnyanduwa. ²² Uhu os ji mba, ♦ Avak nokophirmbiriwa hala. ♦ Karem ji pantleshihi jihinjik os jimu nokophirmbirinduwa. Uhu os ji mba, ♦ Ma tavak li unda god ondo kava lir. Pasir i siwa hala. ♦ Karem ji pantleshihi jihinjik haiten ma ondo li lotu unda aka lihik ji ihi mbele mbele lihin jimu landuwa. ²³ Uhu jihinjik ji yerkujihi ji mba, ♦ Nir wasmashama indinga nir. Nir Avui Wasilaka lo orhi ngashi nira. ♦ Karem mbanda jir. Hako os or mbahanda hom unda ambu jir.

Os erem ji unda nombo oso si uwak hi orhi osmu kavak nanduwa. ²⁴ Jekamba orhik mas karem li kayeri sir, ♦Himamu jihik Judama ambu ondo olmu Avui Wasilakan okolenduwa. ♦ Mashi os li kayeri oso jir menden li mbahandari sira.

Masamsishin li koronda nombo oso mbeek man uwak Avui Wasilakahi misokomek ma worna mak li nanda ambu sir

²⁵ Jir Judama jirin ji misi, os lo Avui Wasilakahi amber ji misihi ji tiyarako nahi, wa nombo os masamsishin ji koronda nombo jihi oso avak jirin jelyakwa sir. Hako os lo amber hom ji tiyana ambu nahi, wahau, nombo oso mbeek jirin jelyakwa ambu sir. ²⁶ Judama ambu ondo lir mbeek masamsishin koronda nombo oson tiyanda ambu lir. Hako os Avui Wasilakahi lo amber li tiyarako nahi, orhi ma indingak li naha ma ol masamsishin koronda hom nakwa lir. ²⁷ Uhu lir kumak avak jir Judaman eweieweiheyekwa lir. Mberem ushiwak? Lir lo ngashi ambu lir. Hako Avui Wasilaka mashi orhin tiyanda lir. Hako jir wahau. Jir men nombo os masamsishin koronda nombo oso nom tiyanda jir, mbeek lo orhin tiyanda ambu jir. Hako lir lo orhin tiyanda lir. Erem li nanda osik, jirin eweieweiheyekwa lir.

²⁸ Mberemhi nombon ni tiyaha avak Judama indingak ni naku? Os avoko nijava nihi Judamak li naha masamsishin koronda nombon ni tiya nahi, Judama indingak ni nakwa on? Wahau, erem nembes. ²⁹ Mbele mbele os maome yok ni unda ondo mbeek li unak ma worna mak ni

nakwa ambu nir, wahau. Os Avui Wasilakahi ma indingak ni nakwak ni hishi nahi, wa ni halashinak Masikome orhi sunguwavu nihin or toloho tormbleshinak avak orhi ma indingak ni naka. Avui Wasilakahi ma indingak nakwa ma ondo mbeek ma misambik fehe hi lihin li hauowekmbaha hishinda ambu lir. Lir men Avui Wasilaka nom hi lihin or hauowekmbaha hishinda lir.

3

Avui Wasilaka mashi os or mbahandan halanda ambu ri, os or mbahanda hom ukwa ri

¹ Os masamsishin koronda nombo oso Judaman si jelyana ambu nahi, wa Judama ondo Judama ambu ondo nga nakrem nanda ol? Erem nanda os? Wahau, Judama wasmashama indinga lira. ² Avui Wasilaka masmas mashi orhi amber hom lihi tavak or halari sir. Ushinak mashi oson armek li tolakmbahan. Unda osik Judama lerawu os lirin or hari wasilaka mende sira. ³ Ome sira, misumu lihi lal mbeek mashi orhi amber armek tiyarakori ambu lir. Lal lo orhin kumasiri lir. Hako mberem ji hishindu, os misumu lihi lal orin li kumasiri oso si urik or nga Judama amber hom kumasikwa lir? Karem jimu hishindu? Wahau, or mbeek mashi os lirin armek or ukurik or mbahandan halakwa ambu ri, wahau. Os or mbahanda hom or ukwa lir. ⁴ Ma misambik fehe amber mbafirimbanda ma numbu lira. Hako Avui Wasilaka, wahau, or ermba ermbak os or mbahanda hom unda ri, os jekamba orhik karem li kayehendari hom,

◆ Avui Wasilaka, os kot mihi orok a sikwa wolo anin nombo worna mihikop eweiewei-heyekwa mira. Unak os man mi kotim ukwak mi mbanda nombo mihi oso worna mendek nakwa sira. ◆ *Buk Song 51:4*

⁵ Ambarambasinda ma misambik fehe lal karem mbanda lir, ◆ Kavakavan a unda nombo orok ma li heyeye karem mbanda lir, ◆ Avui Wasilaka ortonom ma jivi mende ri. ◆ Karem mbanda lir. Uwosik mberem ushiwak Avui Wasilaka anin kavak or nakwak or mbandu? Kavakava os an uwanjik ma olmu orin ma worna mak mbanduwa. ◆ Ambarambasinda misambik fehe ma lal karem mbanda lir. ⁶ Ol erem mbanda man a sawekwa karem, wahau. Erem nembes. Os Avui Wasilaka kavakavan unda ma ondon kavak or na nahi ambu, or mbeek ma worna ma ambu ri, karem ni mbaka.

⁷ Ma misambik fehe lal karem mbanda lir, ◆ Haimba handambanda mashi anhi si uwak ma li heyekrahakoroho olmu mbanduwa, ◆ Mashi Avui Wasilakahi nom ome sir, ma misambik fehe amber hom haimba handambanda ma lir. ◆ Karem li mbaha li tormblehe indik Avui Wasilakahik li ihi hi orhin li hausimbausihi orin lotu unda lir. Kavakava os a uri oso si urik ma ondo li heyeye indik Avui Wasilakahik li ihi olmu orin hausimbausinduwa. Erem si nanda osik, mberem ushiwak Avui Wasilaka anin or kotim ukwak or mbandu? ◆ Ambarambasinda ma lal karem mbanda lir. ⁸ Os ambarambasinda ma oto wavu os or hishiwa orhin ji tiya nahi, jir er nga karem mbanda jir, ◆ Aposel Pol mashi oso himin karem sawenda ri, ◆ Ka ni kavakava mushak ni uka. Ushinak nombo orok ma ondo

nombo jivi worna Avui Wasilakahin li heyeye hi orhin li hausimbausika. ♦ ♦ Ma lal an mashi oso himin a saweri, karem haimba handambari lir. Hako jirin a sawekwa karem, ma ol wavu erem hishiwa ma ondo Avui Wasilaka kumak avak kava indingak or nakwa lir.

Ma amber kavakavan unda lira

⁹ Wa mberemhi sir? Judama ondo jivi indingak li naha ma anandi ondon tikrinda ol? Wahau. Angop a sawewak ji misiwa sir, nir ma misambik fehe amber hom Judama nga Judama ambu ondo nga kavakavan ni unda nira. ¹⁰ Nir ma amber kavakavan ni unda nir, os jekamba orhik mas karem li kayehendari hom,

♦ Ma lar mbeek nombo jivi wornan tiyanda ambu ri, wahau.

¹¹ Ma lar mbeek hishiyarinda jivi nga nanda ambu ri. Ma lar mbeek Avui Wasilakan or lasaha nor heyekwak hishinda ambu ri, wahau.

¹² Ma amber hom angop orin kumaifari lir. Uhu nombo kavan tiyanda lir. Uhu ma lar mbeek mbele jivi las unda ambu ri, wahau. Mende indinga.

¹³ Ma amber mashi os li mbanda oso kava sir, os man li wakor eweshiwak si kuvayihi si kuvasahanda hom nanda sir. Haimba handambanda mashi lihikop hojenda sir. Mashi os li mbanda oso hovo man li shishiwak li handa hom nanda sir.

3:9: Ro 1:18—2:24; 3:23
Sng 5:9; 140:3

3:10: Sng 14:1-3; 53:1-3

3:13:

- 14 Uhu man kavak li nakmbaha maulemangamba mashin mbanda lir. Uhu mashi kavakava nom mbanda lir.
- 15 Uhu kolomalok li waplelenaha man mandingormenda lir.
- 16 Uhu yanga yanga os li yawa mishi li uwak kavak nanda sir.
- 17 Uhu lir mbeek nombo os ma anandi nga li anafaha li likwa nombo kas nga nanda ambu lir, wahau.
- 18 Uhu lir mbeek kandakar mende Avui Wasilakan li hishihi orin lotu unda ambu lir. ♦

19 Mashi ol Moseshi lo orok li kayehendari ondo ma ol lon tiyanda ondonjik limu kayeri sira. Hako ma misambik fehe amber hom Avui Wasilakahi misokomek or heyewa kavakavan unda lir. Unda osik os nimu heyenduwa, ma lar mbeek orhinjik or mba, ♦ An ma warna ma anira. ♦ Karem mbandahi ambu ri, wahau. 20 Ma lar mbeek Avui Wasilaka lo orhi ondo amber tiyarakondahik nanda ambu ri. Maintontlo os Avui Wasilaka lon or hari karem, lo orhi oso kavakava os ni undan kormbak si mukunak ni heyekrahakorokmbaha nor hari sira.

Ma or hishihi mba, Jisas kavakava anhin yoko ermberia. Karem mbawa ma oto Avui Wasilaka ma warna mak or ushakwa ri

21 Hako ter Avui Wasilaka nombo akrin ni tiyakmbaha angop or sari sir. Os nombo akri orok ni tiya nahi, or avak nirin ma warna mak or ushakwa nir. Angop maskop Moses nga profet

ondo nga nombo oso si talakurin or sawerik li kayeri sir. ²² Nombo oso karem, os ni hishihi ni mba, ♦ Jisas kavakava anhi ondon angop or yoko ermberi lir. ♦ Karem ni mba nahi, Avui Wasilaka avak ma worna mak or ushakwa nir. Or nombo namtas nom sari ri. Mbeek nombo las Judama ondonjik or sashihi hovok nombo anandi las Judama ambu ondonjik sari ambu ri, wahau. Nombo namtas nom or sari sir. ²³ Mberem ushirik? Nir ma misambik fehe amber hom nakremkop kavakavan ni unda nir. Uhu yanga orhik or nga ni likurik ni nari ambu nir. ²⁴ Karem ushirik or heyefuhu waprupshi orhin yelndam nirin hari ri. Uhu lerawu os Jisas lari orok kavakava nihin or yoko ermbehe nirin indiyok or laha ma worna mak or ushari nir. ²⁵ Jiasin or halashirik kavakava nihi os ni undarinjik nihi farniyik hari ri. Karem unda osik, os Jisas lari lerawu oson ni heyehe ni mba, ♦ Ome sira, kavakava os a undarinjik anhi farniyik hari ri. Erem or uhunda osik, waplelena Avui Wasilakahi os anhik nakurik nari oso angop mendek nari sir. ♦ Karem ni mba nahi, Avui Wasilaka avak nirin ma worna mak or ushakwa nir. Or ma worna ma indingaria. Nombo os Jisas hari orok Avui Wasilaka ma worna mak or nandari orhi oson kormbak or mukushirik ni heyeri sir. Or mbeek kavakava os mas ni undarinjik wasan kolomalok hari ambu ri, nambek nikishiri ri. ²⁶ Jisas kavakava nihin or kishaha nihi farniyik or hari osik, Avui Wasilaka lerawu os or lari oson avak or heyehe ma ol Jiasin hishindiya ma ondon ma worna mak

or ushakwa lira. Or ma worna ma orik mbeek indik kavakava ol ni uwan heyembakwa ambu ri. Mberem ushiwak? Jisas angop kavakava nihin yoko ermbekurik hari ora.

²⁷ Avui Wasilaka lerawu os Jisas lari orok nirin ma worna mak or ushari nir. Karem uri osik nir mbeek nihinjik ni yerkujihi ni mba, ♦ Nir nihinjik lo os si mbahandari nombon ni tiyarakorik Avui Wasilaka nirin ma worna mak ushari ri. ♦ Karem ni mbakwa ambu nir, wahau. Mberem ushiwak? Ma lar mbeek lon tiyanda nombo orok ma worna mak nakwa ambu ri, wahau. Jisas lerawu os or lari nombo orokop Avui Wasilaka nirin ma worna mak or ushakwa nir. ²⁸ Uwosik os nimu heyenduwa, os Jisas nihi farniyik or hari oson ni heyeye ni mba, ♦ Kavakava anhin yoko ermbekurik hari ri. ♦ Karem ni mba nahi, Avui Wasilaka nirin ma worna mak or ushakwa nir. Hako Moseshi lon ni tiyanda nombo orok nembes. Mberem ushiwak? Ma lar mbeek lo amber hom tiyarakondahik nanda ambu ri. ²⁹ Judama jirin, mberem ji hishindu, jir was-mashama ojik Avui Wasilaka jihi numbu? Karem jimu hishindu? Wahau, or hulaima nokopma amber, Judama nga Judama ambu ondo nga lihi Avui Wasilaka ria. ³⁰ Avui Wasilaka namtar numbu ri. Ma amber, Judama nga Judama ambu ondo nga os Jisas lihi farniyik or hari oson li heyeye li mba, ♦ Ome sira, oronom kavakava anhin yoko ermbekurik hari ria. ♦ Karem li mba nahi, Avui Wasilaka ma worna mak or ushakwa lir. ³¹ Jisasin ni hishindiyaanda nombo orok Avui

Wasilaka nirin ma worna mak or ushakwa nir. Os erem si na nahi, Moseshi lon tiyanda nombo oso avak ni halakwa sir. Karem ni mbaku on? Wahau. Erem nembes. Jiasin ni hishindiyanda nombo oso nom si uwak lo oson ni heyehe ni mba, ♦Lo oso jivi sir.♦ Karem ni mbakwa nir.

4

Avui Wasilaka Abrahamin ma worna mak or ushari ria

¹ Judama misumu walanga lihi Abraham oton ji hishika, mberemhi nombon or tiyayarik Avui Wasilaka orin ma worna mak or ushar? ² Mbele mbele jivin or urik or heyehe orin ma worna mak ushar or? Wahau. Os erem si narikop Abraham orhinjik or yerkujihi nor mba, ♦An lerawu anhinjik a laha ma worna mak a nari nir.♦ ³ Hako oro nombok nembes. Jekamba Avui Wasilakahik karem li kayeri sir, ♦Abraham mashi os Avui Wasilaka orin or saweri oson or hishiowehe nor mbar, ♦Mashi oso avak omek nakwa sir.♦ Karem or mbari osik, Avui Wasilaka orin ma worna mak or ushari ri.♦ Karem li kayeri sir. ⁴ Angop ni heyenda sir, os lerawu niyi nihin ni lawak wasan li handa oso mbeek men yelndam li handa ambu sir. Oso lerawun ni lawak li handa sir. ⁵ Hako nir mbeek lerawu jivi las Avui Wasilakanjik ni lari osik, nirin ma worna mak or ushari ambu nir, wahau. Hako os orin ni hishihi ni mba, ♦Or orhinjik waprushi orhin nirin or haha kavakava nihin laha ermbekwa ri. Uhu nirin ma worna mak ushakwa ri.♦

Karem ni mba nahi, sunguwavu nihik ni hishinda oson or heyehe nor mba, ♦ Tondo ma warna ma tolira. ♦ Karem mbakwa ria. ⁶ King Devit or mbahanda mashin ji hishika, karem or mbari sir, ♦ Os kavakavan unda ma lar or hishihi nor mba, ♦ Avui Wasilaka men waprupshi orhik kavakava ol a undarin laha ermberi ri. An mbeek lerawu jivi las a lari ambu sir, wahau. ♦ Karem hishiwa ma oto warje mende nga or rupshika. ♦ ⁷ Mashi os Devit mbari oso Avui Wasilakahi jekambak karem li kayeri sir,

Os Avui Wasilaka kavakava jihin or laha ermbe nahi, warje mende nga ji rupshika.

⁸ ♦ Uhu os kavakava ol ji unda ondon indik or hishihi mbana ambu nahi, ji rupshika. ♦
Buk Song 32:1-2

⁹ Mashi os Devit or mbari oso lawen or mbar? Judama ondo nom mbari or mo Judama ambu ondon er nga mbari or? Wa ji hishika, mashi os Avui Wasilakahi jekambak li kayeri oson angop a sawerik ji misiri sir. Karem li kayeri sir, ♦ Abraham Avui Wasilakan or hishioweri osik, wavu orhin or heyehe ma warna mak or ushari ri. ♦ ¹⁰ Hako mberem jishi wolo mendek Abrahamin ma warna mak or ushar? Masamsishin or korori wolok mo masamsishin or koro number? Masamsishin or koro number, Avui Wasilaka Abrahamin ma warna mak or ushari ri. ¹¹⁻¹² Ome sira, Abraham masamsishin or koro number, mashi Avui Wasilakahin or hishiowehe nor mbar, ♦ Mashi oso ome sira. ♦ Karem or mbari osik, Avui Wasilaka orin ma warna mak ushari ri. Uri osik, os nimu heyenduwa masamsishin koronda nombo oso kuma nari sir. Oso osmu men watlan

li ewenda hom os Avui Wasilakahi mak or narin heimari sir. Uri osik os nimu heyenduwa, ma amber, Judama nga Judama ambu ondo nga, os Abraham Avui Wasilakan or hishiowenda hom orin li hishiowe nahi, lirin ma worna mak or ushakwa lira.

¹³ Avui Wasilaka Abrahamin karem ormu mbara, ♦Kumak avak jinirmbanira mihi mushak li naha misambi toson arangoho likwa lira.♦ Hako mberemhi nombok erem li nakurik or mbar? Abraham lon or tiyari nombo orok mo Avui Wasilakan or hishioweri nombo orok? Lon or tiyari nombo orok nembes. Avui Wasilakan or hishioweri nombo orok orin ma worna mak or ushaha jinirmbanira orhi mushak li nakurik or mbari sir. ¹⁴ Hako os ji mba, ♦Lon ni tiyanda nombo orok ma worna mak ni nakwa nir.♦ Karem ji mba nahi, jirin a sawekwa karem, os erem si na nahi, Avui Wasilakan ni hishiowenda nombo oso mbeek omek nakwa ambu sir. Uhu mashi os orin hishiowenda ma ondon armek or ukmbaha nor mbari mashi oso men or mbafirimbari sir. ¹⁵ Hako lo os Moseshi tavak or hari oso karem mbanda sir, os lo amber hom simbalesik ji tiyana ambu nahi, namtas kanda nom ji haploro nahi, Avui Wasilaka avak kavak or nakwa jir. Lo oso si nahanda ambukop mbeek kavak nawa ambu jir. Hako lo oso angop si nahanda osik, os nimu heyenduwa, os lon tiyanda nombo orok ma worna mak ji nakmbaha ji hishi nahi, waplelena Avui Wasilakahi jihik er nakwa sir.

¹⁶ Mashi os Avui Wasilaka hulaima nokopman armek or ukurik nor mbahanda oso lir mbeek

4:11-12: Stt 17:10-11 **4:13:** Stt 17:4-6; 22:17-18; Ga 3:29

4:14: Ga 3:18 **4:15:** Ro 3:20; 5:13

lerawu las li lanak or hakwa ambu sir, wahau. Hako os orin li hishiowehe li mba, ♦Mashi orhi ome sira. ♦ Karem li mba nahi, waprupshi orhin men yelndam lirin or hakwa sir. Hako waprupshi orhin lawen or haku? Judama ondo nom nembes, ma amber ol Abraham hom orin hishiowenda ma ondon or hakwa sir. Mberem ushiwak? Ma ondo Abraham jinirmbanira orhi lira. ¹⁷ Jekamba Avui Wasilakahik mashi las karem li kayeri sir, ♦Avui Wasilaka Abrahamin or mbar, ♦Kumak jinirmbanira mihi avak musha mendek nakwa lir. ♦ ♦ Ushirik Abraham mashi os or mbari oson or misihi nor mbar, ♦Mashi oso avak omek nakwa sira. ♦ Mberem ushirik erem or mbar? Or angop or heyeri sir, Avui Wasilaka kwambu orhi wasilaka mende. Ma ol hahanda ondon or mbawak indik usahandahi lir. Uhu mbele mbele ter ni heyewa ambu ondo nga or mbawak talandahi lir. Uwosik os nimu heyenduwa, ma ol Abraham hom Avui Wasilakan hishiowewa ma ondo jirnimbaniira indinga Abrahamhi lir. Uwosik mashi os mas Abrahamin armek or ukurik or mbahandari mashi oso lirik er nga nakwa sir. ¹⁸ Avui Wasilaka Abraham jinirmbanira orhi musha mendek li nakurik or mbari sir. Hako Abraham oso si ralakurin or heye namber. Hako oro wolo or hishiri sir, mashi os Avui Wasilaka or mbahandari avak omendingak nakwa sir. Karem or hishiri sir. ¹⁹ Ome sira. Abraham avoko laka mendek or naha asama orhi 100-ik nari lir. Uhu mbeek jikis landahik nari ambu ri. Nokove orhi Sara erem nari sir. Sir mbeek jikis landahik nari ambu sir. Hako

Abraham mashi os Avui Wasilaka or mbari oso avak omek si nakurik hishiri ri, mbeek os erem or hishiri oson halari ambu ri, wahau. ²⁰ Avui Wasilaka mashi oson angop or mbahandari osik, Abraham mashi oson er or hishihi mbeek wavu frijip frijip hishiri ambu ri, wahau. Mashi oson er or toltambanaha hi Avui Wasilakahin hauoweri ri. ²¹ Angop or heyeri sir, Avui Wasilaka mbele mbele ol or ukmbaha nor mbahandari ondon avak or ukwa lir. ²² Karem or hishiri osik, Avui Wasilaka os or hishiri nombo orhi oson or heyehe orin ma worna mak or ushari ri. ²³ Os jekamba orhik li kayeri hom. Hako mashi os Abrahamin ma worna mak or ushakurik or mbari oso mbeek Abraham nom or mbari ambu sir, wahau. ²⁴ Nirin er nga nor mbari sir. Os Avui Wasilaka ma or Jiasin mbarik mawan or halaha usahari oton ni hishiowe nahi, or avak nirin er nga ma worna mak ushakwa ri. ²⁵ Kavakava nihin or yoko ermbekurik Jiasin or halashirik nihi farniyik li jimandingormeri ri. Ushihi nor mbarik mawan or halaha nor usahari ri. Uhunda lerawu os Jisas lari nombo orok Avui Wasilaka nirin ma worna mak or ushakwa nir.

5

Krais ushihindak Avui Wasilaka nirin ma worna mak or ushari nir

¹ Jiasin hishiowenda nombo orok Avui Wasilaka nirin ma worna mak ormu ushara. Lerawu os Jisas lari orok os Avui Wasilakan wutarik ni ewendari oso mendek si nashindak ter waphimbiji orhik nimu anafaha linduwa. ² Jisas nombon

or sashihindak Avui Wasilaka waprupshi orhi os yelndam nirin or hahanda oso kormbak si ralashihindak orok nimu linduwa. Unda osik os Jisasin ni hishiowehe nombo orok er ni sinda nahi, kumak hevenik ni ihi or nga ermba ermbak ni likwa nira. Undosik mbele mbele ondon ni hishihi os nimu rupshinduwa. ³ Hako oso nom ni rupshikwa ambu nir, wahau. Nomorawu ol Avui Wasilakahi lerawun ni lanak nihik talakwa ondon er nga ni rupshika. Mberem ushiwak? Nomorawu ondo li unak kwambuk ni sitambanaha ni sikwa nir. ⁴ Uhu os kwambuk ni sitambana nahi, mbele mbele ol nirin ta jeikayekwa ondon ni mblarna ermbekwa lir. Uhu os mbele mbele ondon ni mblarna ermbe nahi, Avui Wasilakan ni hishiowenda nombo nihi oso kwambuk si nashinak os nirin indiyok or lakwa oson ni nikishikwa nir. Mbeek ni halakwa ambu nir. ⁵ Os nirin indiyok or lakwa oso mbeek men semben ni nikishikwa ambu sir, wahau. Or Masikome orhin angop nirin hari ri. Ushihindak Masikome orhi oto nirik or lihi ormu nirin karem sauhanduwa, ♦Avui Wasilaka jirin or rupshihi wavu orhik jirin ewenda ri. ♦

⁶ Nir mbeek mbele jivi las ni uhu orhi misokomek ma worna mak ni nakurik ni nari ambu nir. Mende indinga. Hako os wutari orhik ni nari wolo mendek jikisi orhi Jisas Kraisin or mbashirik kavakava nihin yoko ermbekurik or taha nihi farniyik hari ri. ⁷ Ma misambik fehe lar mbeek ma larin jelyaha orhi farniyik hakwak hishinda ambu ri, wahau. Hako os ma jivi mende lar na nahi, ma lar am orin jelyakwak hakundar?

Ma am te. Lar am erem ukundar mbe? ⁸ Hako Krai nihi farniyik or hari wolo nir mbeek ma jivik ni nari ambu nir, wahau. Nir kavakavan unda mak ni nari nira. Hako oro wolo mendek Avui Wasilaka waprupshi orhin yelndam nirin hari ria. Uhu nirin or mandingormekurin or halaha jikisi orhi Jisas Krai yejen or halashirik nihi farniyik ormu hara. Uwosik os nimu heyenduwa, Avui Wasilaka nirin warje mende nga rupshinda ri. ⁹ Krai or harik fi orhi si ngoroho kavakava nihin si yokoshihindak Avui Wasilaka nirin ma worna mak ormu ushara. Erem si nahanda osik, mberem ji hishindu, kumak Avui Wasilaka ma ol kavakavan unda ondon kavak or nakuna wolo Krai nirin or jelyakwa ambu? Karem jimu hishindu? Wahau, nirin jelyakwa or te! ¹⁰ Ji hishika, os wutari orhik ni nari wolo nirin kavak or nari ambu ri, wahau. Jikisi orhi oton or halashirik nihi farniyik hari ria. Karem uwosik, mberem ji hishindu? Ter angop orhi naimblek ni nawa osik, nirin kavak or naku, karem jimu hishindu? Wahau, nirin kavak nakwa ambu ri. Ermba ermbak linda os jikisi orhik nandan nirin hakwa ri. ¹¹ Jisas Krai Wasilaka nihi oto os Avui Wasilakahi wutarik ni nandari oson or ushihindak angop mendek nari sir. Ushiwak ter Avui Wasilakahi krahak ni sihi nimu rupshi mendenduwa.

Adam kavakavan or ushihinda himamu orok ma amber handa lir. Hako Krai or ushihindak ermba ermbak linda oson orhik ni landa nir

¹² Ma or kavakavan maifu mendek misambi torok uri ma oto Adam oria. Kavakavan or

uhu hari ria. Ushihindak ma misambik fehe amber handa lir. Mberem ushiwak? Lir er nga kavakavan unda lir, os Adam or uri hom.

¹³ Lo Avui Wasilakahi si tala namber, kavakava os Adam uri angop masmas misambik si nashirikop lo oso kuma talari sir. Adam kavakavan or uri wolo Avui Wasilaka lo orhin hulaimea nokopmahi tavak or ha namber. Uri osik oso wolo ma mbeek os li uri urin heyekrahakorori ambu lir. Mberem ushirik? Oso wolo mbeek lo nga nari ambu sir.

¹⁴ Hako Adamik sishi raha Mosesik talari wolo ma amber hari lir. Lir kavakava os Adam uri himi indingan uri ambu lir. Hako kavakava os or uri oso si urik lir er nga hari lir.

Uwosik os nimu heyenduwa, Adam or Kraiss kumak talakurin heimari ri. ¹⁵ Hako lerawu jivi Kraiss or lari oso nga kavakava os Adam uri oso nga mbeek nakrem nari ambu vria. Kavakava os Adam uhunda oso si uwak ma amber handa lir. Hako Jisas miandok or hari oso si uwak, Avui Wasilaka waprupshe orhin yelndam presen hom nir ma misambik fehen handa ria. ¹⁶ Hovok kason ji hishika, kavakava Adam uri oso nga lerawu jivi Jisas lari oso nga evrembam akwa ome frihi nga nanda vri. Hako akwa ome frihi mbeek nakrem nanda ambu vri, apsham apshambak nanda vri. Kavakava os Adam uhunda akwa ome sihi karem, Avui Wasilaka ma ol kavakavan unda ondon kavak or naha hik or ermbekwa lir. Hako lerawu jivi os Jisas lahanda oso akwa ome sihi karem, Avui Wasilaka kavakava nihin or laha ermbehe waprupshe orhin yelndam nirin or haha nirin ma worna mak ushakwa ria. ¹⁷ Ome

sira, Adam kavakava os or uri misambi torok wasilakak si naha malakama nihik si nashiri osik, sihi siyok ni siri nir. Uhu lerawu sihin ni lari osik, ni hakwa nir. Hako lerawu Jisas lari oso wasilaka mendek si naha os Adam uri oson tikriri sir. Uri osik, os nimu heyenduwa, ma ol Avui Wasilaka waprupshi orhik ma warna mak or ushawa ma ondo kumak avak Krai nga nakrem li lihi malakamak nakwa lir.

¹⁸ Mashi kason yawur ji hishika, ma ome namtar nom, Adam, kavakavan uri ri. Or uhunda musa orok Avui Wasilaka ma amber hom avak or kotim uhu nor mbanak hakwa lir. Hako ma namtar, Jisas, lerawu jivin lari ri. Or lahanda nombo orok Avui Wasilaka ma misambik fehen ma warna mak or ushaha ermba ermbak linda oson lirin hakwa ria.

¹⁹ Ma namtar, Adam, mashi Avui Wasilakahin or mblarna ermberi nombo orok ma amber kavakavan unda mak nari lir. Uhunda hom ma namtar, Jisas, mashi Avui Wasilakahin or tiyarakohonda osik, nombo orok ma musha avak ma warna mak nakwa lir.

²⁰ Maintontlo os Avui Wasilaka lo orhi oson or hari karem, hulaima nokopma kavakava os li urin kormbak li heyekmbaha lo orhi oson lirin hari ri. Kavakava lihi wasilakak nari sir. Hako waprupshi orhi os lirin or hari oso wasilaka mendek si naha kavakava os li uri wasilakak narin tikrihi wasilaka mendek nari sir.

²¹ Kavakavan unda nombo oso malakama hom si naha si ushiwak ma amber handa lir. Hako waprupshi Avui Wasilakahi, lerawu Jisas Krai Wasilaka nihi lari orok kormbak talahanda oso, wasilaka mendek nanda sir. Ushiwak ma ol

nombo orok Avui Wasilakahik inda ma ondon ma worna mak or ushaha ermba ermbak linda oson or hakwa lir.

6

Nir kavakava ni undari nombo orok ni hakurik ni nari nir. Hako Jisas nirin or jivinashihindak jip nimu linduwa

¹ Las avak jir lal karem li hishinda ngashi, **◆**Os kavakavan warje nga na u nahi, Avui Wasilaka avak wapurushi orhin yelndam warje nga anin hakwa ri. **◆**² Os erem ji hishi nahi, jirin a sawekwa karem, erem nembes. Mbele mbele kavakava ol ni undari ondo angop Jisashi mawak ni awantle humburi lir. Unda osik mberem ushiwak indik ni layihi os ni awantle humbundan indik ni undu? ³ Ji hishika, os hi Jisashik jirin li fak tolofaleri wolo, os or hahandari hom jimuhari sira. ⁴ Os fak ni layiri oso Kraish nga nakrem ni harik wak limu nirin eweri sira. Urik os Avui Wasilaka kwambu orhik or mbarik Kraish mawan or halaha or usahari hom nir erem fan ni halaha nombo akri orhi oson ni tiyakmbaha ni usahari nir. Karem uwosik kavakavan ji uwa hala.

⁵ Kraish nga nakrem ni sihi os or hahandari hom ni hari nir. Uwosik os mawan or halaha nor usahanda hom, nir erem ni usaha nombo akri orhin ni tiyaka. ⁶ Sungu masi nihi kwambu sihi mendek si nakmbaha angop miando Jisashik ni laintlolori sir. ⁷ Uwosik nir mbeek os si mbawa hom ni ukwa ambu nir. Jisas nga ni hahanda osik sungu masi nihi oso kwambu sihi

angop mendek nari sir. Karem uwosik mbeek indik ni halashinak os si mbawa hom ni ukwa ambu nir, wahau. ⁸ He, angop Kraiss nga nakrem ni hari osik, karem nimu hishikuwa, or nga nakrem ermba ermbak ni likwa nir. ⁹ Angop ni heyeri sir, Kraiss mawan or halaha indik usahari ri. Uhunda osik mbeek indik hakwa ambu ri. Mberem ushiwak? Os li hahanda nombo oso mbeek kwambu nga naha indik orin jingishakwa ambu sir, wahau. ¹⁰ Kraiss os or hari hindi namtas nom hari ria. Uhu lerawu os or lari oso si urik kavakavan unda nombo oso kwambu sihi angop mendek nari sir. Hako ter ormu ermba ermbak Avui Wasilaka nga linduwa. ¹¹ Uwosik jir karem ji hishika. Jir angop erem kavakava os ji undari nombo orok ji haha maninimbak nari jir. Karem uwosik mbeek indik sungu masi jiji si mbaskashiwa hom uwa hala. Kraiss nga nakrem ji sihi nombo os Avui Wasilaka ji sikmbaha nor mbawa hom ji sika. ¹² Jir avak sungu masi jihin ji halashinak malakama jihik si naha si mbaskashinak kavakavan ji uwa hala. ¹³ Jir avak kumban mo tavan mo maome jihin ji halashinak sungu masi jiji si mbaskashiwa hom kavakavan li uwa hala, wahau. Hako kumba tava maome jiji simbalesik amber hom Avui Wasilakan ji haka. Uhu lerawu orhin ji laka. Mberem ushiwak? Jir angop sungu masi jiji si mbaskashirik ji undari nombo orok ji haha maninimbak nari jir. Unda osik maome jihin simbalesik Avui Wasilakan ji haha nombo worna orhin ji tiyaha os or mbawa hom mbele mbele jivi nom ji uka. ¹⁴ Jir angop

6:11: 2 Ko 5:15; Ga 2:19

6:12: Stt 4:7

6:13: Ro 12:1

ji heyeri sir, waprupshi orhi os jirin yelndam or hari nombo orok orhi misokomek ma worna mak nari jir. Uhunda osik avak sungu masi jihin ji halashinak malakama jihik si nawa hala. Uhu os si mbawa hom ji uwa hala, wahau.

Avui Wasilaka mbahanda nombo wornan ni tiyaka

¹⁵ Maintontlo kas a kayeri kaso mberem si nawak ji misindu? Moseshi lo siyok ni sindari angop ni halari osik halanak kavakavan warje nga ni uka. Karem a hishihi na kayew, karem jimu hishindu? Wahau. Ter waprupshi Avui Wasilakahik ni sinda osik masi orhin ni misihi os or mbawa hom ni uka. ¹⁶ Angop ji heyeri sir. Os malakama larhi siyok ji sikmbaha ji mbahanda nahi, wa masi orhi nom ji misihi os or mbawa hom ji uka. Os kavakavan unda nombo oso malakama jihik si na nahi, nombo oson er ji tiya nahi, kumak avak hik ikwa jir. Hako os Avui Wasilakahi masi oso malakama jihik si na nahi, os si mbanda nombo oson ji tiya nahi, kumak avak ermba ermbak likwa oson lakwa jir. ¹⁷ Mas jir er nga kavakavan undari nombon ji tiyaha kavakavan undari mak nari jira. Hako ter sunguwavu jihi am si freheshiwak masi Avui Wasilakahi os jirin li sawendan ji misihi sunguwavu mende jihi nga masi oson tiyakwak jimu mbanduwa. Erem ji nashiwak a misihi amu rupshi mendenduwa. Uhu Avui Wasilakan armesarmek a mbaha hi orhin amu hauowenduwa. ¹⁸ Os kavakavan undari nombo oson ji tiyari wolo jirin si kupishishirik sihi siyok

sindari jir. Hako ter Avui Wasilaka kuvu oson angop or sorngoshindak mashi orhin ji misihi orhi lerawun landa mak ji naha mbele mbele jivi os or mbanda hom unda jir. ¹⁹ Mashi kason armek ji heyekrahakorokmbaha sauheimak amu sawenduwa. Mas sunguwavu jihini ji tormble number, sungu masi jihini oso malakama jihini hom si naha os si mbari nombo hom tiyandari jir. Uhu mbele mbele kavan os si mbari hom undari jir. Hako ter sunguwavu jihini angop ji tormblehenda osik, Avui Wasilaka malakama jihini ormu nanduwa. Uwosik orhi ma indingak ji naha nombo worna orhin ji tiyaka. Uhu os ji nakmbaha nor mbahanda hom ji naka.

²⁰ Os nombo kavan ji tiyayari wolo, mbeek nombo wornan tiyakurik hishindari ambu jir, wahau. Men mbele mbele kava nom ji ukurik hishiri jir. ²¹ Hako ter os mas ji yandari nombo oson ji heyehe os jimu mbanduwa, ♦Erem ni yandari nombo oso mbeek kas jivik nari ambu sir. Oso men ni humblaraha ni uhu yandari nir. ♦ Ter karem mbanda jir. Nombo oson ji tiyari wolo mbele jivi las am ji landari os? Wahau. Nombo os erem ji tiyandari oso men ji hakuri nom nandari sir. ²² Hako kavakava os jirin kupishishirik ji lindari oso angop Avui Wasilaka sorngo ermberi sir. Uhu nor ushihindak ter lerawu orhin landa mak jimu nanduwa. Uhu os or mbahanda hom ji naha kumak ermba ermbak linda oson jivai laka. ²³ Kavakavan unda nombo oso akwa ome sihi nga nanda sir. Akwa ome sihi oso men ni hakwa nom nanda sir. Hako ma ol Jisas Kraisi ushihindak orhi mak nanda ma ondo Avui Wasilaka waprupshi

orhin lirin yelndam hakwa ri. Ushinak kumak ermbea ermbak linda oson lakwa lir.

7

Ma lar mbeek Moseshi lon tiyanda nombo orok ma warna mak nakwa ambu ri, wahau

¹ Jisasin hishindiyananda ma jirin, jir angop lo misambik fehe ondon heyekrahakoronda jir. Lo ondo men misambi torok ni liwa wolo kwambu nga li naha nirin arangoshiwak ni linda nir. Hako os ni hawa wolo lo ondo mbeek nirin toltangrikwa ambu lir. ²⁻³ Angop ji heyenda sir, os nokove las hula sihi or liwa wolo ma anandi lar nga si ya nahi, oso kava sir. Erem si uwa oso os lo si pantlendan os simu haploronduwa. Uwosik nokove oso hulatohlakanda nokove sira, karem nimu mbanduwa. Hako os hula sihi or hashiwa wolo, lo oso mbeek sirin toltangrikwa ambu sir. Ma lar si liku nahi, simu likuwa. Mashi mende. ⁴ Uhunda hom jir erem, jir mas karem hishiri jir, ♦Moseshi lo oson ni tiyanak avak Avui Wasilaka nirin ma warna mak ushakwa ri. ♦Karem hishiri jir. Hako ter os erem ji hishindari nombo oson angop ji halaha os Kraais miandok or hari nombo orok jir er nga nakrem hari jir. Uhu os indik or usahari hom indik ji usaha os jimur or nga nakrem analayi sinduwa. Unda osik mbele mbele os Avui Wasilaka or mbahandan ji tiyaha mbele mbele jivi os or mbahanda hom ji uka. ⁵ Os sunguwavu nihin ni tormble namber, sungu masi nihi malakama nihik si nari wolo, mbele mbele ol lo pantlendaro ondo menden ni

ukurik ni hishindari nir. Kavakava ni uri oso os ni hakuri nombon ni sandari sir. ⁶ Hako ter os Kraisi hari hom ni haha lohi siyok ni sindari oso angop ni halari sir. Ter os ni tiyawa mbeek lo os jekambak li kayendari hom ni tiyakwa ambu nir. Avui Wasilaka Masikome orhin nirin or hari osik, ma akrik ni naha os or mbawa hom ni tiyakwa nir.

Lo Avui Wasilakahi mbele mbele kavak nanda nga jivik nanda nga mukunda sir

⁷ Hako jir lal os ji mba, ♦ Moseshi lo oso kava sir. ♦ Os karem ji mba nahi, jirin a sawekwa karem, erem nembes. Lo oso jivi sir. Lo oso si tala namber, mbele mbele os a uri oso mbeek a heyekrahakorori ambu sir, jivi os mo kava os. Hako Avui Wasilaka lo oson or halashihindak ter amu heyekrahakorondowa, mbele os kava sir, mbele os jivi sir. Lo karem mbanda sir, mir avak mbele mbele mahin misokomlaka heyewa hala. Os erem si mbanda ambukop, an mbeek os misokomlaka heyenda nombo oso kava sir, karem a heyekrahakorowa ambu nir. Lo oso mu anin mukundowa, misokomlaka heyenda nombo oso kava sir. Karem si mbawak amu heyekrahakorondowa. ⁸ Hako sungu masi anhi malakama anhi si nashiwa osik, lo os mbele las a ukwa ambu, karem si pantlehenda oson a misishihi os si pantlenda oson a ukwa mendek a hishinda nir. Hako os si pantlehenda oson a heyewa ambukop, an mbeek oson a ukwak a hishiwa ambu nir. ⁹ Os lon a heyekrahakorori namber jipjip amu linduwa, karem a hishindari

nir. Hako am lon a heyekrahakoroho os amu hishinduwa, kavakava ol a unda anhi ondo li unak kumak avak a hakwa nir. ¹⁰ Lo Avui Wasilakahi oso jivi sira. Nirin si jelyakmbaha or hari sir. Os lo ondo amber hom a tiyarako nahi, ermba ermbak linda oson a lakwa nir. Hako an kavakavan a uhu lo ondon a haploronda osik, lo oso mbeek anin jelyakwa ambu sir, wahau. Si mbanak avak a hakwa nir. ¹¹ Sungu masi anhi anin si haimba handambarik mbele mbele lo os si pantlendarin a undari nir. Uhu ter os amu heyenduwa, lo oso avak anin mandingormekwa sira.

¹² Hako lo os anin mandingormekwak mbanda oso jivi sira. Mberem ushiwak? Oso Avui Wasilakahik tahanda osa. Lo amber ondo Avui Wasilakahik tahanda olik wornak li naha jivi mendek nanda lir. Hako nir nihinjik sungu masi nihin ni tiyaha mbeek lo os si mbawa hom ni unda ambu nir. Uwosik lo oso nirin mandingormekwa sir. ¹³ Hako os ji mba, ♦Lo oso jivi ambu sir. Lo oso mu anin mandingormekwa.♦ Os karem ji mba nahi, jirin a sawekwa karem, erem nembes. Sungu masi nihi mu mbele mbele os lo si pantlenda oson si heyeye, nirin si mbaskashiwak oson ni ukwak ni hishinda nir. Karem uwosik os nimu heyenduwa, kavakava os sungu masi nihik nanda oso kava indinga sir. Nirin si mbaskashiwak lo oson ni haploroho kavakavan ni unda nir. Unda osik kumak lo oso avak nirin mandingormekwa sira.

Sungu masi nihi sungu akri nihi nga anajinda

vria

¹⁴ Lo Avui Wasilakahi angop ni heyenda lir. Ondo jivi mendek li naha orhikop tahanda lir. Hako sungu masi nihi si mbaskashiwak os si mbawa hom ni unda nir. Mbeek lo ondo li mbawa hom ni unda ambu nir. Mberem ushiwak? Kavakava os ni unda nihi oso kuvu hom osmu nirin ishintlenduwa. ¹⁵ Mbele mbele jivi ol ni ukwak ni hishiwa ondo mbeek ni unda ambu lir. Ondon ni halashihi mbele mbele kava ol ni ukwak ni hishiwa ambu ondo yejen ol nimu unduwa. Wa mberem ushiwa mendek erem ni undu? ¹⁶ An anhinjik kavakava ol a undan a rupshinda ambu nir. Wavu anhi lo Avui Wasilakahi nga nakrem sinda sir. ¹⁷ Hako mbeek lo orhin a tiyanda ambu nir. Am a kreher te! Mberem a ukwana. Kavakava os sungu anhik nanda oso si mbaskashiwak os amu kavakavan unduwa. ¹⁸ Angop ni heyenda sir, mbele jivi las mbeek sungu masi nihik nanda ambu sir. Mbele mbele jivin ni ukmbaha ni hishinda nir. Hako mbeek ni unda ambu sir. ¹⁹ Mbele mbele jivi os ni ukmbaha ni hishinda ondo men ni hishinda lir. Hako mbeek ni unda ambu lir. Hako mbele mbele kava os ni ukmbaha ni hishiwa ambu ondon ol nimu unduwa. ²⁰ Hako os mbele las ni ukmbaha ni hishiwa ambu ondon ni u nahi, os nimu heyenduwa, mbeek nihik ni uwa ambu sir, wahau. Kavakava os sungu masi nihik nawa oso si mbaskashiwa hom os nimu unduwa.

²¹ Nihinjik os nimu heyenduwa, mbele jivi las os ni ukmbaha ni hishiwa kavakava osmu nirin jingishanduwa. ²² Wavu nihi lo Avui Wasilakahin tiyakmbaha ni hishinda nir. ²³ Hako

ni heyewa, sungu masi nihi osmu er nga sungu nihik nanduwa. Uhu lo Avui Wasilakahi nga opmu anajinduwa. Ushiwak sungu masi oso lo oson si jingishaha si tikrihi osmu nirin kuvu hom ishintlenduwa. Uhu os si mbawa hom kavakavan nimu unduwa. ²⁴ Am ni krehe mende te! Mberem ni ukwana? Lawe mende nirin jelyaha kuvu os nirin ishintlewa oson sorngoku? Nihinjik kuvu oson ni sorngondahi ambu re. Os si sorngona ambu nahi, avak ni hakwa nir. ²⁵ Nombo oson ni laslasaha, ambehoma, am nimu heyenduwa, Jisas Krai Wasilaka nihi oto nom kuvu oson sorngondahik nanda ri. Orto nom kuvu oson or sorngoho nirin or jivinashihinda osik, avak jip ni likwa nir. Karem uwosik, ter Avui Wasilakan warje mende nga ni rupshihi hi orhin nimu hauowenduwa.

Hako a heyewa karem, wavu yeje nihi Avui Wasilakahi lon ni tiyakwak ni hishinda nir. Hako sungu masi nihi kavakavan unda nombon ni tiyakmbaha mbanda sir.

8

Jisas Krai kavakava nihin or yoko ermbehe Masikome Avui orhin nirin hari ri

¹ Krai Jisas nirin or jivinashinda osik, os or nga er ni analayihi ni si nahi, Avui Wasilaka hulaima nokopma mbele mbele ol li undan or heyembakwa wolo mbeek nirin or mbashinak hik ni ikwa ambu nir. ² Mashi oso ome sir. Jisas Krai or hari oso kavakava os kuvu hom nirin ishintlendari oson or sorngoshihindak orhi mak

ni nari nira. Ushiwak nombo akri orhin os nimu tiyanduwa. Mas nombo masi os hahandarin handa orok ni tiyandari nir. Hako ter Avui Wasilaka Masikome orhi mu nirin or laha nombo akrik or eweshiwak os nimu sinduwa. ³ Moseshi lon ni tiyakurik ni uram urameri nir. Hako sungu masi nihi oso mbeek kwambu nga si naha lon tiyarakondahik nari ambu sir. Karem uri osik Avui Wasilaka jikisi orhin or halashirik misambik or takaha nir ma hom maome nga nor naha nihi farniyik siri ri. Urik Avui Wasilaka nirin or mandingormekurin or halaha Jisas yejen nihi farniyik or mandingormeri ri. ⁴ Jisas nihi farniyik or sihi lo ol ni tiyandahik nari ambu ondon or tiyarakonda osik, os erem or uhunda nombo oso osmu nihik nanduwa. Uwosik ter nir mbeek sungu masi os si mbawa hom ni tiyakwa ambu nir, wahau. Avui Wasilaka Masikome orhi os or mbanda hom ni tiyakwa nir. ⁵ Ma ol sungu masi lihi si mbaskashiwa hom yanda ma ondo mbele mbele os sungu masi lihi si mbawa hom unda lir. Hako ma ol Masikome Avui Wasilakahi os or mbawa hom yanda ma ondo mbele mbele os li ukmbaha or mbawa hom unda lir. ⁶ Hako os sungu masi jihi si mbanda hom er ji ya nahi, kumak avak hik ji ihi kavak nakwa jir. Hako os Masikome Avui Wasilakahi mbawa hom ji ya nahi, wavu jihi jivik si nahandanak kumak avak ermba ermbak linda oson lakwa jir. ⁷ Ma ol sungu masi lihi mbawa hom yanda ma ondo Avui Wasilakan wutarik ewenda lir. Uhu lir mbeek lo orhi oson tiyakuwak hishinda ambu lir, wahau. Mberem ushiwak? Lo oson li tiyandahik li nanda

ambu lir. ⁸ Uwosik lir mbeek mbele mende lal ol Avui Wasilaka or rupshindan unda ambu lir, wahau. Mende indinga.

⁹ Hako a hishiwa, jir mbeek sungu masi si mbawa hom yanda ambu jir, wahau. Masikome Avui Wasilakahi oto sunguwavu jihik linda ri. Karem uwosik os or mbawa hom uyanda jir. Ji misika, os ma lar Masikome Kraisi hahanda oto nga or nana ambu nahi, or mbeek orhi mak nakwa ambu ri, wahau. ¹⁰ Hako kavakavan ji unda osik, os ji hawa wolo maome jihi kuvayikwa sir. Hako masikome jihi wahau. Kraisi ushindhak Avui Wasilaka jirin ma worna mak or ushari jir. Uwosik masikome jihi ermbea ermbea er likwa ri.

¹¹ Avui Wasilaka Masikome orhi Jisasin or mbarik indiyok usahari ri. Unda osik os Masikome oto sunguwavu jihik or li nahi, jirin er nga or mbanak indik usahakwa jir, os Kraisi or mbarik indik or usahari hom.

¹² Jisasin hishindiyaanda ma jirin, ji misika, jir wasa nga nawa jir. Wasa Jisashi os jihik nanduwa, mbeek sungu masi jihik nembes. Sungu masi jihi mbeek mbele jivi las jirnjik jelyari ambu sir, wahau. Hako Jisasi jirnjik or hahanda wasa osmu jihik nanduwa. Uhunda osik mashi orhin ji misihi orin ji tiyaka. ¹³ Os sungu masi jihi si mbawa hom ji ya nahi, kumak avak hik ji ihi kavak nakwa jir. Hako os ji halashinak Masikome Avui Wasilakahi jirin or jelyashinak mbele mbele ol sungu masi jihi si mbawa ol ji unda ondon ji halandanak kumak avak ermbea

ermbak linda oson lakwa jir. ¹⁴ Ma ol Avui Wasilaka Masikome orhik or tolo wornaha nor mukuwa nombok inda ma ondo jikisi orhi lir. ¹⁵ Jir angop orhi jikisik nari jir. Unda osik jir avak wutarihi jikisi hom orin ji ajewa hala. Masikome or jirin or hari oto sunguwavu jihik karem ormu saumbornanduwa, ♦Ome sira, jir jikisi orhi jir.♦ Uwosik os jimbu orin ♦Avui, avuya,♦ karem jimbu ushanduwa. ¹⁶ Masikome oto mu sunguwavu jihik jirin ormu sawenduwa, ♦Ome sira, jir fiji orhi indinga jira.♦ ¹⁷ Os orhi jikisik ni nahanda nahi, kumak avak yanga orhi orok ni ikwa nir. Kraisi or ushihindak or nga nakrem malakamak ni naha ni likwa nira. Hako os kumak or hom malakamak ni naha jipjip or nga ni likunda nahi, wa ter wolo halanak nomorawun os or kishanda hom ni kishaka.

Kumak hevenik jipjip ni likwa nir

¹⁸ Hako a hishiwa karem, nomorawu os ter ni kishawa oso awarikandak nawa sir. Kumak jip ni likunda oso nomorawu os ter ni kishawan tikrihi wasilaka mendek nakwa sir. Karem uwosik nomorawu os ter ni kishawa oson ni ajehe ni halawa hala. ¹⁹ Mbele mbele ol Avui uhunda ondo olmu lihi nikishinduwa, mbele wolo mendek Avui Wasilaka jikisi orhi ondo os jip li likunda oson or mukunak li heyeku. ²⁰⁻²¹ Ter wolo mbele mbele ol or uhunda ondo mbeek jivik nawa ambu lir. Hako lir mbeek lihinjik mbele las li uhu kavak nari ambu lir. Adam mu kavakavan or ushihindak nombo orok mbele mbele ondo olmu er nga kavak nanduwa. Hako

lir os kumak jivik li nakwa wolo oson nikishinda lir. Li nikishinak os kavak li nawa oso mendek si nashinak kumak Avui Wasilaka indik or ushinak akrik nakwa lir. Uhu os li nakmbaha nor hisihi nor uhunda hom nakwa lir. ²² Ome sira, ter mbele mbele ol or uhunda ondo os nokove jikisin si wakwak si entlembale misinda hom olmu misinduwa. Uhu li nikishinak entlembale oson or laha ermbeshinak indik jivik li naha li likmbahan. ²³ Hako mbele mbele ol or uhunda ondo nom mbeek entlembale misihi tlanda ambu lir, wahau. Ma nir orhi mak or kamahanda nir er nga nimu tlaholonduwa. Ome sira, os akwa maman li aheyendari hom nir angop Masikome orhin ni laha ni heyeri, jivi mende ri. Hako ni hishiwa karem, os orhi jikisik ni nakwa oso kolomalok kormbak si talanak ni heyeka. Uhu maome tos ter ni silawalaha kavamisindan or laha ermbehe ermba ermbak linda maome yejen or hashinak jip ni likwa wolo oson nimu nikishinduwa. ²⁴ Avui Wasilaka nirin or jivinahanda osik, mbele mbele ol talakmbaha or mbahandan nimu nikishinduwa. Hako ondo li tala namber. Os li talawak ni heyewakop mbeek ni nikishiwa ambu nir. Hako ter os nimu er nikishinduwa. ²⁵ Hako os ni nikishiwa ondo avak omek li talanak ni heyekwak ni hishinda nir. Karem mbaha oson er ni nikishikwa nir, mbeek ni kremangrehekwa ambu nir.

²⁶ Nir ma misambik fehe mbeek kwambu nga ni nanda ambu nir. Hako Masikome Avui Wasilakahi mu nirin jelyanduwa. Nir mbeek mbele las os kumak nakundan ni heyehe osonjik ni beten unda ambu nir. Uhu os mbele las mberem ni

ukwa ambuk ni hishihi ni mba, ♦ Mberem a ukwa sa! ♦ Karem ni hishinda oso Masikome oto angop or heyeye nirnjik beten unda ri. ²⁷ Avui Wasilaka ma misambik fehe sunguwavu lihin angop or heyerakonda sir. Uhu mbele mbele Masikome orhi os lirnjik or beten uwa angop or heyenda sir. Mberem ushiwak? Masikome oto os Avui Wasilaka or hishiwa hom beten unda ri.

²⁸ Angop ni heyenda sir, os sunguwavu mende nihi nga Avui Wasilakan ni rupshi nahi, avak armek or ukwa nir. Mbele kava las nihik si tala nahi, avak or toloho tormbleshinak jivik nakwa sir. Mberem ushiwak? Angop orhi mak ni nakmbaha nor kamari nir. ²⁹ Mbele mbelen or u namber nirin angop or heyeye nor mbari nir, ♦ Ma rondo avak a kamashinak jikisi anhik nakwa lir. Ushinak lir avak jikisi indingo anhi Jisas hom nakwa lir. Ushinak or sanjelaka lihik or nashinak, lir avak maha kanda orhik nakwa lira. ♦ Karem mbari ri. ³⁰ Jikisi orhi hom ni nakmbaha or kamari nir. Ushihi or usharik orhik ni tari nir. Uhu ma worna mak or ushari nir. Ushinak malakamak ni naha ermba ermbak or nga nakrem ni likmbahan.

Avui Wasilaka nirin wapnuku orhik or ewenda osik mbeek nirin halandahi ambu ri

³¹ Avui Wasilaka nirin wapnuku orhik or ewenda ri. Os or nga ni li nahi, lawe avak nirin unak kavak ni naku? Wahau. ³² Or mbeek jikisi orhin nejere mendehe ewe liri ambu ri. Or mbashirik or takaha kavakava ni undari farniyik hari ri. Unda osik os nimu heyenduwa,

Avui Wasilaka ermba ermbak nirin or jelyaha armek unda ri. ³³ Lawe mende avak nirin kotik ewehe mba, ♦Jir avak hik ikwa jir.♦ Karem mbaku? Wahau. Oso lerawu Avui Wasilakahi sir. Hako or angop ma worna mak or ushari nir. ³⁴ Lawe mende avak nirin kotik ewehe mba, ♦Kavakava os ji unda osonjik avak hik ikwa jir.♦ Lawe karem mbaku? Wahau. Krais Jisas or nihi farniyik hari ma oto angop indik usahari ri. Uhu ter Avui Wasilaka tapmama orhi yok or lihi ermba ermbak nirnjik beten unda ria. Uwosik ma lar mbeek nirin kotik ewehe mba, ♦Jir avak hik ikwa jir,♦ karem mbakwa ambu ri, wahau. ³⁵ Krais nirin or rupshihi wavu orhik or ewenda osik, mbeek mbele las unak os nirin or rupshinda oso mendek nakwa ambu sir, wahau. Os nomorawu nindik ni li nahi, mo os orin ni tiyanda nombo orok nirin li mandingormekwak li mba nahi, mo os erenghambar ni li nahi, mo os kowe nga ni nana ambu nahi, mo os mbele mbele kava lal nirin kavak li nakmbaha li u nahi, mo os nirin aule kombek li ewekwak li u nahi, or mbeek nirin halakwa ambu ri, wahau. ³⁶ Hako omendinga sira, mbele mbele nomorawu ondo avak nihik talakwa ol te, os jekamba orhik karem li kayehendari hom,

♦Nir mihi mak ni nanda nir. Erem ni nanda osik, nirin li jila mandingormelakwak unda lir. Ermba ermbak fle asan li jimandingormekwak li unda hom erem nirin unda lir. ♦ *Buk Song 44:22*

³⁷ Ome sira, mbele mbele nomorawu ondo avak nihik talakwa lir. Hako Krais nirin wap-

nuku orhik or ewenda osik, nirin or jelyashinak kwambuk er ni sikwa nir. Uhu nomorawu ondon ni mblarnaha ni tukrukwa lir. ³⁸ Nirin or rupshihi wapnuku orhik or ewenda nombo oso mbeek mendek nakwa ambu sir. Os ni hawa, mo os ni liwa or mbeek nirin halakwa ambu ri. Mbeek ensel lar mo, wasi lar mo, mbele mbele tol ter nawak ni heyewa tondo lal mo, ol kumak talakwa lal mo, ³⁹ mbele mbele ol lersuwuk fehenda lal mo, ol misamsiyok fehenda lal mbeek li unak nirin wapnuku orhik or ewenda nombo oso mendek nakwa ambu sir, wahau. Os Avui Wasilaka nirin wapnuku orhik or ewenda nombo oso angop os Krai nihi farniyik or hari orok kormbak or mukurik ni heyeri sir. Karem uhunda osik, mbeek mbele las unak nirin wapnuku orhik or ewenda nombo oso mendek nakwa ambu sir.

9

Pol mahasanje orhi Judama ondonjik or holo menderi

¹⁻³ Jir Jisasin hishindiya ma jirin, mashi kas jirin a sawewan ji misi, mahasanje anhi Judama ondo mbeek Jisasin li tiyanda ambu osik, lirnjik amu holo mendenduwa. An nga lir nga neloko nihi namtar numbu oria. Lir anhi mak li nanda osik, lirnjik amu holo mendenduwa. Krai or heyewak omek jirin amu sawenduwa, mbeek jirin a mbafirimbanda ambu nir. Masikome Avui Wasilakahi er nga sunguwavu anhi ormu sawenduwa, mashi kas a mbawa kaso ome sira. A hishiwa, mahasanje anhi ondohi farniyik hik a ishinak, Krai lir yejen or laha ika. Os erem

si na nahi, jivi sira. ⁴ Ome sira lir Israelik fehenda ma lir. Wasmashama indinga lir. Avui Wasilaka angop mas wolo mende neloko walanga lihi nga suman or tiviri sir. Ushihi kwambu orhin or mukurik neloko walanga lihi angop li heyeri sir. Uhu lo orhi ondon telemba Sainai orok lihi tavak angop or hari lir. Uhu nombo nombo os orin li lotu ukuri nga angop or mukurik li heyeri sir. Uhu mbele mbele ol kumak talakurin angop or mukuhu nor sawerik li misiri sir. ⁵ Misumu walanga lihi Abraham, Aisak, Jekop olira. Ushirik Krai hulaima nokopman jivinahanda ma oto lihi krahak talari ri. Or God indingo ri. Mbele mbele amber ondon tolonda ma ria. Uwosik nir hulaima nokopma amber ermba ermbak hi orhin ni hauoweka. Ome sira.

Avui Wasilaka ma ol orhi mak nakmbaha nor hishinda ma ondo men wavu orhikop or hishihi nor kamanda lir

⁶ Judama ondo mamatar lihi mbeek Jisasin tiyanda ambu lir. Hako Avui Wasilaka angop maskop lirin armek or ukurik or mbahandari mashi orhi oso mbeek mendek nakwa ambu sir. Hako Judama amber mbeek orhi ma indinga ambu lir. ⁷ Ome sira, Abrahamhi nirambara lira. Hako Abraham nirambara orhi amber mbeek Avui Wasilakahi fiji indinga ambu lir. Jekamba Avui Wasilakahik karem li kayeri sir, Aisakhi jikisi ondo nom avak mihi kraha orok sikwa lira. ⁸ Mashi kaso maintontlo sihi karem, Abraham jikisi orhi amber hom mbeek Avui Wasilakahi jikisik nari ambu lir, wahau. Jikisi ol suma

nombok talari ondo nom fiji orhi indinga lira.

⁹ Mashi os Abrahamin or mbari karem or mbari osa, ♦Os a mbahanda wolok si nanak nokove mihi Sara jikishulayi nga nakwa sir.♦

¹⁰ Hako mashi oso nom ji hishiwa hala. Neloko lihi Aisak oton er nga ji hishika. Nokove orhi Rebeka jikishulayi frijip nakrem evrembam si wari vri. ¹¹⁻¹² Hako jikisi ovron si wa number, Avui Wasilaka angop maha kandan or kamari ri. Uhu Rebekan ormu sawera, ♦Nyir avak jikisi frijip wakwa nyir. Hako jikisi or maifuk nyi heyewa oto avak jikisi or kuma nyi heyewa otoi siyok sikwa ri.♦ Karem or mbari sir. Unda osik os nimu heyenduwa, Avui Wasilaka wavu orhik or hishihi os or ukmbaha nor mbanda nombo hom unda ri. Or mbeek ma lerawun or lawakop or heyehe mba, ♦Toto ma jivi tori.♦ Karem mbaha kamanda ambu ri. Men wavu orhikop or hishihi man kamanda ri. ¹³ Os mashi orhin jekamba orhik li kayendari hom, ♦Jekopin a rupshih Ison amu turanduwa.♦

¹⁴ Hako os jir lal mashi kason ji misihi ji mba, ♦Os erem or uwa oso kava sir.♦ Karem ji mba nahi, jirin a sawekwa karem, ♦Wahau, erem ji mbawa hala.♦ ¹⁵ Misi, mashi las mas Mosesin or saweri karem, ♦Os kavakavan unda ma larin armek a u nahi, oso wavu anhi sira. Uhu os kavakavan unda ma larnjik a hishihi na holoho orin a jimandingormekwan a hala nahi, oso wavu anhi sira.♦ Karem mbari ri. ¹⁶ Erem or mbari osik, os nimu heyenduwa, orhi mak ni nakwa

oso nir mbeek lerawu nihik orhi mak ni nakwa ambu nir, wahau. Or orhinjik waprupshi orhin nirin or hashinak orhi mak ni nakwa nir.

¹⁷ Mashi os jekamba orhik li kayeri karem nanda sir, ♦ Avui Wasilaka yanga Ijipik fehenda king oton karem or mbari sir, ♦ Hulaima nokopma ondo kwambu anhin li heyekmbaha mirin kingik a kamashihindak mimu sinduwa. Ushinak mbele mbele ol mirik a uwan li heyeye hi anhin li hauowekmbaha mirin a kamashihindak mimu sinduwa. ♦ Karem mbari ri. ♦ ¹⁸ Uri osik os nimu heyenduwa, os Avui Wasilaka ma larnjik or hisihi nor holoho orin or jimandingormekwan or halaha waprupshi orhin ma oton or ha, karem or mba nahi, oso wavu orhi sira. Hako os ma larhi wavun or ushinak sunja kombe hom si na nahi, wa erem ukwa ri. Mbele mbele os or ukwak or hishiwa hom erem ukwa ri.

¹⁹ Hako os jir lal mashi kason ji misihi ji mba, ♦ Os erem si na nahi, mberem ushiwak Avui Wasilaka kavakava os ni undanjik nirin or jimandingormekwak or mbandu? Nir mbeek os or ukwak or hishiwan ni pantlendahi ambu nir. ♦

²⁰ Karem ji mba nahi, jirin a sawekwa karem, mir lawe mir? Mir men or ushirik mak nahanda mir. Hako mberem ushiwak orin mi ngriambandu? Mir mberem mi hishindu, ma lar os pavi las or unak pavi os or uhunda oso si mba, ♦ Mir anin kavak mi uwak amu heyenduwa. ♦ Am karem mbakundas? Wahau. ²¹ Ma or pavin unda ma oto men wavu orhik or hisihi unda ri. Pavi las awari kandak or sikwak or hishiwa hom erem

sinda ri. Pavi las wasilakak or sikwak or hishiwa hom erem sinda ri.

²² Uhunda hom Avui Wasilaka men wavu orhik or hishihi hulaima nokopman os or hishiwa hom unda ri. Ma ol waplelena orhin kumak lakwa ma ondon angop maskop or heyeri lir. Hako mbeek lirin kolomalok kavak or nari ambu lir. Mberem ushirik? Or os or hishiri, waplelena orhi oso kumak kormbak si talanak ma amber kwambu orhin li heyekmbaha nor hishiri sir.

²³ Uhu wavu orhik or hishiri karem, ma amber li heyenak os ma ol waprupshi orhin lakmbaha nor kamahanda ma ondon armek or ukwa lir. Uhu ermaba ermbak jip li likwa oson er nga kormbak li heyekrahakorokmbaha nor uri sir.

²⁴ Ma ol waprupshi orhin lakmbaha nor kamari ma ondo nir Jisasin hishindiya ma niri na. Judama nga Judama ambu ondo nga nir amber hom nakrem waprupshi orhin ni lakmbaha nor kamari nir. ²⁵ Ji hishika, mashi os Judama ambu ondon er nga or jivinakmbaha nor mbahanda mashi oson profet Hosea angop maskop jekamba Avui Wasilakahik karem or kayeri sir,

◆ Avui Wasilaka karem mbari ri, ◆ Ma ondo mas mbeek anhi mak li nakmbaha na kamari ambu lir. Hako ter a mbanak lir avak anhi mak nakwa lir. Mas ma ondon a rupshiri ambu lir. Hako ter lirin a rupshih wavu anhik a ewekwa lir. ◆ ◆ *Hosea 2:1,23*

²⁶ Uhu mashi las nga profet karem or kayeri sir, ◆ Ma ol mas Avui Wasilakahi ma ambu, karem or mbahandari ma ondon kumak avak ma li heyehe li mba, ◆ Ma rondo Avui

Wasilaka or ermba ermbak linda jikisi orhi
lira. ♦ ♦ *Hosea 1:10*

²⁷ Hako mashi las Judama ondonjik profet Aisaia karem or kayeri sir, ♦ Jir Judama musha mendek nanda jir. Hapsishi ol solwarak nanda am ji kantim undahi ol? Wahau. Uhunda hom jir erem musha mendek nanda jir. Hako jihi laltonom kumak avak Avui Wasilaka or jiv-inakwa lir, mamatar nembes. ²⁸ Kumak hulaima nokopma misambik fehen or kotim ukwa wolo, ol kavakavan unda ma ondon lewas kavak or narakokwa lir. ♦ ²⁹ Uhu mashi las nga Aisaia Judama ondonjik karem or kayeri sir, ♦ Os Avui Wasilaka nir amber hom ni hakmbaha nor mbandarikop ni harakori nir, os yanga Sodom nga Gomora nga nor mbarik li hatejerakori hom. Hako or halashirik nir amber mbeek ni hari ambu nir. ♦ Karem Aisaia or kayeri sir.

³⁰ Wa mashi oso maintontlo sihi karem, Judama ambu ondo mbeek ma warna mak li nakurik hishiri ambu lir. Hako Jisas lari lerawu oson li heyeheli mbar, ♦ Ome sira, or nirin jivinakwa ma ria. ♦ Karem li mbari osik, Avui Wasilaka lirin ma warna mak or ushari lir. Lir mbeek lerawun lihinjik li laha ma warna mak li nakurik hishiri ambu lir, wahau. Men Jisas lari lerawu orokop ma warna mak nari lir. ³¹ Hako Judama ondo karem hishiri lir, lerawun lihinjik li laha Moseshi lon li tiyanda nombo orok Avui Wasilaka lirin ma warna mak or ushaku, karem hishiri lir. Hako or mbeek lirin nombo orok ma warna mak ushari ambu ri. ³² Mberem ushirik? Lir mbeek lerawu os Jisas lari oson hishiri ambu lir, wahau.

Lir lerawu lihinjik li laha ma warna mak li na, karem hishiri lir. Erem Jiasin li kumasiri osik, os limu sunja os Avui Wasilakahi jekambak mas li kayehendari sunja orok jifaha takatukuyiri lir.

³³ Mas karem li kayeri sir,

◆ Ji misi, an avak ma lar sunja hom Jerusalemik a eweshinak orok ji jifaha takatukuyikwa jir. Hako ma ol ma oton heye mba, ◆ Or avak nirin jivinakwa ri. ◆ Karem mbawa ma ondo os li hishiwa nombo orok avak or jelyakwa lir. ◆ *Aisaia 28:16*

10

¹ Jiasin hishindiya ma jirin ji misi, jirin amu sawenduwa, an ermba ermbak mahasanje anhi Judama ondonjik a holoho Avui Wasilaka lirin or jivinakmbaha a beten unda nir. Os a beten uwa nombo oso omek si na nahi, sun-guwavu anhi nga na rupshikwa nira. ² Lir sun-guwavu lihi mende nga Avui Wasilakahi nombon tiyakmbaha hishombashiowewak a heyenda lir. Hako lir mbeek nombo os hulaima nokopman ma warna mak or ushakwa nombo oson heye-yarinda ambu lir. ³ Lir men lerawu lihikop li laha ma warna mak li na, karem hishinda ola. Hako lir mbeek orhi siyok sinda ambu lir. Uhu lir mbeek li halashinak or men wavu orhik lirin ma warna mak or ushakwak hishinda ambu lir, wahau. ⁴ Hako nir Jiasin hishindiya ma nir angop ni heyenda sir, Wasilaka nihi Jias Kraiss lo Moseshi ondo angop amber or tiyarakonda osik, lon tiyanda nombo angop orhik mendek nari sir.

Karem uwosik os orin ni hishiowe nahi, Avui Wasilaka nirin ma worna mak or ushakwa nir.

Avui Wasilaka ma amber or jivinakwa hishinda ri

⁵ Moses karem or kayeri sir, ♦Ma or lo amber hom tiyarakowa ma oto ermba ermbak linda oson lakwa ri. ♦Karem or kayeri osik, os Mose-shi lon tiyanda nombo orok ma worna mak ji nakwak ji hishi nahi, wa lo ondo amber hom er ji tiyarakoka. ⁶Hako os lerawu os Jisas lari nombo orok ma worna mak ji nakwak ji hishi nahi, jir angop ji heyekrahakorori sir, Jisas hevenin or halaha misambik or takaha nihi farniyik or haha indiyok or usaharin. Jir oson ji heyekrahakoronda osik, mbeek ma lar ji mbashinak hevenik or lawuhu Jisasin or laharaka, karem mbakwa ambu jir. ⁷Uhu jir mbeek ma lar ji mbashinak mawak or layihi Jisasin or larasaka, karem mbakwa ambu jir. Mberem ushiwak? ⁸Jir angop ji heyekrahakorowa sir, mashi Avui Wasilakahi mbeek homek nanda ambu sir. Angop sunguwavu nihik or ewendak oson nimu sawenduwa. An er nga os ji sawenda hom man a ewesawenda nir. ⁹Os kormbak ji sawehe ji mba, ♦Jisas Kraisi Wasilaka nihi ria. Orhi mak ni nanda nira. ♦Karem kormbak ji sawehe sunguwavu jihi nga ji mba, ♦Ome sira, Avui Wasilaka angop Jisasin or mbarik indiyok usahari ri. ♦Karem ji mba nahi, Avui Wasilaka jirin jivinakwa ri. ¹⁰Ome sira, os sunguwavu nihik ni hishihi ni mba, ♦Jisas or harik Avui Wasilaka

mbarik indik usahari ri. ♦ Karem ni hishi nahi, Avui Wasilaka kavakava nihin or laha ermbehe nirin ma worna mak ushakwa ri. Uhu os karem korbak ni sawehe ni mba, ♦ Jisas Wasilaka anhi ria. ♦ Karem ni mba nahi, Avui Wasilaka nirin jivinakwa ri. ¹¹ Os mas jekamba orhik karem li kayehendari hom, ♦ Ma ol orin nikishinak lirin or jivinaku, karem mbaha nikishiwa ma ondo os li nikishiwa hom erem or ukwa lir. ♦ ¹² Judama nga Judama ambu ondo nga nakremkop or ukwa lir. Wasilaka nihi namtar nom Jisas oria. Os orin ni tlaha ni mba, ♦ Anin mi jelyawa. ♦ Karem ni mba nahi, os ni mbawa hom ukwa ri. ¹³ Os jekamba orhik mas karem li kayehendari hom, ♦ Ma ol tlaha mba, ♦ Wasilaka anin mi jelyawa. ♦ Karem mbawa ma ondon jivinakwa ri. ♦

¹⁴ Hako ma ol Jisasin wavu lihik ewenda ambu ondo mberemhi nombok orin li silihi li mba, ♦ Nirin mi jivinawa. ♦ Karem li mbaku? Wahau. Uhu mberemhi nombok Jisashi mashin li misiku, os ma lal yanga lihik li ihi mashi Jisashin li sawena ambu nahi? Wa mberem livai misiku? Wahau. ¹⁵ Uhu mashin sawenda ma lal mberemhi nombok li ihi mashin li saweku, os ma lal lirin li mbashinak li ina ambu nahi? Wahau. Karem uwosik, mashi las jekamba Avui Wasilakahik karem li kayeri sir, ♦ Ma ol Avui Wasilakahi mashin laha sawe inda ma ondo lerawu jivi indingan landa lira. ♦

¹⁶ Hako ma amber mbeek mashi os li saweri oson misindiyandari ambu lir. Os profet Aisaia mas karem or kayehendari hom, ♦ Mashi mihi

rosan ni laha saweyanda on te. Hako ma amber mbeek misiwa kom. ♦ Karem or kayeri sir.

17 Karem uwosik os nimu heyenduwa, Jiasin wavuk ewenda nombo karem nanda sir, mashin sawenda ma ondo mashin li sawewak ma li misihi li mba, ♦ Mashi oso ome sira. ♦ Karem li mbaha Jiasin wavu lihik ewenda lir. 18 Hako Judama ondo mashi orhin am misiri ol? He, angop li misiri sir, os Avui Wasilakahi jekambak mas karem li kayehendari hom,

♦ Mashi Avui Wasilakahi angop yanga yanga amber hom ilai tala irakorik li misiri sir. ♦ *Buk Song 19:4*

19 Hako mashi os lirin li saweri oson am heyekrahakorori ol? He, mashi oso angop li heyekrahakorori sir. Hako lir mbeek mashi orhin tiyakurik hishiri ambu lir, os Moses mas karem or kayehendari hom,

♦ Avui Wasilaka karem or mbari sir, samba samba ol hishiyarinda nga nawa ambu ol mas anhi mak li nakurik a mbari ambu ondon armesarmek a ukwa lir. Ushinak jir Judama avak os lirin armek a uwa nombo oson ji heyehe ji antlaha os lirin armek a uwa hom jirin erem armek a ukmbaha mbakwa jir. ♦ *Lo 32:21*

20 Profet Aisaia er nga Avui Wasilaka or mbari mashin karem or kayeri sir,

♦ Samba samba ol mas anin heyekurik hishiri ambu ondo avak anhinjik kormbak a mukushinak anin heyekwa lir. ♦ *Aisaia 65:1*

21 Hako mashi las Judama ondonjik or mbari karem,

◆ Jir kavakavan ji uhu mashi anhin mblarnanda jir. Hako an ermbea ermbak jirin a tavanje rahanda nir. Hako jir mbeek anhik randa ambu jir. ◆ *Aisaia 65:2*

11

Judama amber hom mbeek Avui Wasilakan kumasiri ambu lir

¹ Hako Avui Wasilaka Judama amber am or kumasi mendenda ol? Karem anin ji sili nahi, jirin a sawekwa karem, wahau, mbeek amber hom or kumasi menderi ambu lir. An er nga Judama lar anira. Abrahamhik jitapmatava raha Benjaminhi krahak fehenda lar anira. ² Omendingak jirin amu sawenduwa, Avui Wasilaka mbeek ma ol maifu mendek orhi mak or kamari ondon kumasi menderi ambu ri, wahau. Wa, mashi os profet Elaija Avui Wasilakan or saweri oson indik ji hishika. Elaija karem mbari ri, ³ ◆ Wasilaka, Judama ondo profet mihi amber hom li mandingormerakori lir. Uhu alta mihi er nga li jilantarvlariri lir. Ushiwak antonom amu linduwa. Uhu olmu anin er nga mandingormekwak mbanduwa. ◆ Karem or sawehe tlari ri. ⁴ Hako Avui Wasilaka mu orin sawera, ◆ Wahau, mir mbeek nendekop linda ambu mir. Anhi ma lal 7,000-ik ol er nga ji lindu. Ma ondo mbeek ma tavak li unda god Bal oton lotu uri ambu lir, wahau. ◆ Karem mbari ri. ⁵ Unda osik ter osmu

11:1: 1 Sml 12:22; Sng 94:14; Fl 3:5

11:3: 2 Kin 19:10,14

11:4: 1 Kin 19:18

erem nanduwa, Judama amber hom mbeek Avui Wasilakan halari ambu lir, wahau. Lal olmu linduwa. Ma ondo Avui Wasilaka waprupshi orhik orhi mak li nakmbaha angop or kamari lir. ⁶ Hako mbeek lerawun li lari niyik lirin or kamari ambu lir, wahau. Men waprupshi orhin yelndam or hari lir. Ji hishika, os lerawu niyik waprupshi orhin or ha nahi, oso mbeek yelndam or hawa ambu sir. Oso lerawun li lawak ormu hawa sir.

⁷ Judama ondo mamatar lihi karem hishinda lir, lerawu lihikop Avui Wasilaka kavakava lihin or laha ermbehe lirin ma worna mak or ushaku, karem hishinda lir. Hako or mbeek oro nombok lirin ma worna mak ushakwa ambu ri. Hako ma ol orhi mak li nakurik or kamahandari ondo nom avak or lakwa lir. Judama mamatar lihin or halashinak sunguwavu lihi tumtum nakwa sir. ⁸ Os mas jekamba orhik karem li kayehendari hom,

◆ Avui Wasilaka sunguwavu lihin or tolo amba-sishinak mbele yakwa lir. ◆ *Aisaia 29:10*

◆ Misokome lihin or toltumushinak heyekwa ambu lir. Mambla lihin or unak si jishinak mashin misikwa ambu lir. Os erem lirin or uhunda oso ter osmu er nanduwa. ◆ *Lo 29:4*

⁹ Undari hom Devit mashi oso himi las er nga karem or mbari sir,

◆ Ma ondo mbele mbele jivi ol lirin mi hahandarin li heyehere karem mbanda lir, ◆ Avui Wasilaka nir nga linda ri. ◆ Hako halanak

mbele mbele jivi ol lirin mi hahanda ondo mambi hom lirin si takajika. Uhu mbele mbele jivi ol mi hahanda ondo halanak sunja hom si nanak li jifaha li tukuyika.

¹⁰ Misokome lihin toltumushinak avak li heye-wan li hala. Uhu kumanhava lihin halashinak li ungruwu yaka. *Buk Song 69:22-23*

¹¹ Hako Avui Wasilaka am Judama ol Jisasin halari ondon kumasi menderi or? Uhu lihi lal indik lakwa ambu or? Karem ji sili nahi, jirin a sawekwa karem, wahau. Ji hishika, os orin li kumasiri nombo orok, jir Judama ambu yokon or jivinari jir. Ushinak lir avak os jirin armek or uri oson li heyehe lirin erem or ukmbaha mbakwa lir. ¹² Orin li kumasiri nombo orok jir Judama ambun or jivinari jir. Unda osik, ji hishika, os Judama ondo indik orhik li ta nahi, indik or lakwa ola. Uhu jir nga lir nga armek or ukwa jir.

Judama ondo Avui Wasilakahi mashin li kumasishirik Judama ambu yejen or jivinari

¹³ Avui Wasilaka anin or mbashirik jir Judama ambu jihi nindik mashin a sawekurik a rari nir. Uhunda lerawu oson a rupshi mendenda nira. ¹⁴ Jirin mashin a sawenak mahasanje anhi Judama ondo mbele mbele jivi ol Avui Wasilaka jirik or uwan li heyehe erem jirin or uwa hom lirin or ukmbaha mbakwa ola. Karem a hishihi os amu jihi nindik lerawun landuwa. ¹⁵ Avui Wasilaka Judama ondon or halashihi jir Judama ambu yejen or jivinari jir. Hako os sunguwavu lihin li tormblehe Jisasin wavu lihik li ewehe

indik orhik li ta nahi, lirin or jivinakwa lir. Os erem or ukwa oso osmu ma ol hahandarin or mbanak indik li usahakwan heimakwa sir. ¹⁶ Sauheimak jirin a sawekwa karem, bret ol ofan li ukurik li uri bret ondo namtas lihi Avui Wasilakanjik li handari sir. Bret os li hari oso jivik si na nahi, bret ondo amber hom jivikop narakokwa lir. Uhunda hom os mi nene jivik si na nahi, mi tava er nga ukun tiyashinak jivik nakwa lir. Uhunda hom Judama ondo misumu walanga lihi ondo Avui Wasilakahi mak li nari osik, nirambara lihi er nga orhi mak nakwa lira. ¹⁷ Judama ondo mi oliv waa hom nanda lir. Hako jir Judama ambu jir mi oliv mbale hom nanda jir. Hako Avui Wasilaka mi oliv waa tava sihi lal or tolkunya ermbeshihi oliv mbale tava yokon or tolkunya laharaha tava ol or kunya ermberi ondohi farniyik ormu haindisora. Ushihindak jir Judama ambu mi oliv waa oso uku si tiyashiwak os jimu jip linduwa. ¹⁸ Hako ji auheyehe lika, avak jihinjik ji yerkujihi ji mba, ♦Ambehoma, nir angop oliv waa indingok ni nawa nir. ♦ Os erem ji mba nahi, yawur ji hishika, mi tava mbeek mi nenen ukun tiyanda ambu sir, wahau. Mi nene vai ukun tiyashiwak mi tava jivik nanda lir.

¹⁹ Uwosik avak ji yerkujihi ji mba, ♦Avui Wasilaka mi tava indingo ondon or tolkunya ermbeshihi nir yejen angop lihi farniyik or haindisonda nir. ♦ Karem ji hishinan. ²⁰ Ome sira, angop erem or uri jira. Hako mberem ushirik erem or ur? Judama ondo Jisasin li kumasiri osik, jir yejen lihi farniyik or lari jir.

Hako mberemhi nombok jirin or lar? Jisas lari lerawu orok jirin indik or lari jir. Lerawu jihik nembes. Karem uri osik, avak jihinjik ji yerkujihi hi jihin ji hauowewa hala. Men mayam er ji lihi Jisas nom ji toltangrika. ²¹ Ji hishika, Avui Wasilaka mi tava indingo ondo angop or kunya ermberi lir. Uhunda osik, os lir hom Jiasin ji kumasi nahi, os lirin or uhunda hom erem or ukwa jir. ²² Ji hishika, Avui Wasilaka waprupshi ngashi ri. Uhu waplelena ngashi ri. Ma ol Jiasin kumasinda ma ondon waplelenanda ri. Hako ma ol Jiasin wavu lihik ewenda ma ondon waprupshi orhin yelndam lirin handa ri. Uwosik os Jisas nga er ji si nahi, jirin armek or ukwa jir. Hako os orin ji kumasi nahi, avak mi tava indinga or tolkunya ermbenda hom or tolkunya ermbekwa jir. ²³ Hako os Judama ondo wavu lihin li tormblehe Jiasin wavu lihik li ewe nahi, lirin avak indik or laha os mas li lihinda mishik or ewekwa lir. ²⁴ Ji hishika, jir mbeek mi waa oso tava indingo sihi ambu jir, wahau. Jir mimbale sembengalak fehe jir. Hako Avui Wasilaka men or tolkunya laharaha mi waa indingo orok or haindisori jir. Hako Judama ondo mi waa oso mi tava indingo sihi lir. Karem uwosik avak indik or laharaha mimba os mas li narik or tolkunya ermbenda mishi orok or haindisokwa lir.

Avui Wasilaka waprupshi orhin ma amber or hakmbaha hishinda ri

²⁵ Jiasin hishindiyananda ma jirin ji misi, an mashi kas mas wanyindari kason ji heyekrahako-rokmbaha a hishinda nir. Avui Wasilaka Judama

ondo wavu lihin or urik sunjakombe hom nari sir. Ushihi lirin or halaha jir Judama ambu yejen or laha lihi farniyik or eweri jir. Hako or mbeek lirin kumasi menderi ambu ri. Men erem or ushinak li linak jir Judama ambun or larakoshihikop indiyok Judama ondon er nga or lakwa lir. ²⁶ Judama ambun or larakoshihikop Judama ondon er nga or lakwa lir. Os jekamba orhik karem li kayehendari hom,

◆Ma ol Jekophi nirambara ondon jivinakwa ma oto Jerusalemik talakwa ri. Uhu or unak Judama ondo kavakava os li undan halakwa lir.

²⁷ Unak suma os mas lir nga a tiviri oson a hishihi kavakava os li undan a yoko ermbekwa nir.◆ *Aisaia 59:20-21; 27:9*

²⁸ Judama ondo mashi jivi Jisashin li kumasiri osik, Avui Wasilakahi wutarik nari lira. Ushirik jir Judama ambu yejen lihi farniyik or lari jir. Hako Judama ondo angop maskop orhi mak li na, karem or mbahandari osik, mbeek or hishakwa ambu lir, wahau. Mberem ushiwak? Suma os lir nga nor tiviri oso angop mas wolokop neloko lihi nga or tiviri sir. ²⁹ Os ma lal orhi mak li nakmbaha or kama nahi, or mbeek kumak or tormblehe mba,◆Mberem ushiri mendek tondon a kamar?◆ Uhu os ma lal presen las or ha nahi, or mbeek kumak or tormblehe presen os or hahandan indiyok lakwa ambu ri. ³⁰ Jir Judama ambu os orin ji heyekrahakoro namber, erem mashi orhin mblarnari jir. Hako Judama ondo orin li kumasirik lihi farniyik jir yejen jivinari ri.

Uwosik ter orhi mak os jimu nanduwa. ³¹ Hako Judama ondo ter wolo wutari orhik nanda lir. Hako kumak avak or unak orhi mak indik nakwa lir. Uhu waprupshi orhin lakwa lir, os jir lahanda hom. ³² Os nimu heyenduwa, Avui Wasilaka ma amber hom or halashirik os mashi orhin li mblarnanda nombo lihi oso kuvu hom lirin si ishintleshindak olmu sinduwa. Ushinak waprupshi orhi os yelndam or hahandan lirin or mukunak li heyekmbaha or halashirik sinda lir.

³³ Hemo Avui Wasilaka wasilaka mende ri. Nir ma misambik fehe hishiyarinda orhin mberem ni heyendahi ambu. Wasilaka mendek si naha hishiyarinda nihin tikrinda sira. Unda osik nir mbeek maintontlo os or hishingan ni heyendahi ambu nir, wahau. ³⁴ Jekamba orhik karem li kayeri sir,

◆ Lawe Avui Wasilaka wavu orhin heyendu? Uhu lawe orin sauhandu? Wahau. Mbeek ma lar orin sauhandahik nanda ambu ri. ◆
Aisaia 40:13

³⁵ Uhu karem er nga li kayeri sir,

◆ Lawe masmas mbele mbelen orin hanak or nga wasan or haku? Wahau. ◆ *Job 41:11*

³⁶ Mbele mbele ondo amber hom orhikop talandanda lir. Tontlo orhikop nanda sir. Mbele mbele ondo orhi numbu lir. Unda osik halanak ermbea ermbak hi orhin ni hauoweka. Ome sira.

12

Jihinjik maome sunguwavu jihin ofa hom Avui Wasilakan ji haka

¹ Jiasin hishindiya ma jirin ji hishika, Avui Wasilaka maifuk waprushi orhin jirin yelndam or hahanda osik, jir avak maome sunguwavu jihin ofa hom orin ji haka. Uhu os ji liyawa jihin halanak worna mendek si naka. Uhu mbele mbele os or rupshinda nom ji uka. Os erem ji unda nombo oso orin ji lotu unda nombo indingo sira. ² Jir avak ma misambik fehe li uwa nombon heyeshihi jir nga avak li uyawa hom ji uyawa hala, wahau. Hako ji halanak Avui Wasilaka avak jirin or tolo wornashinak ji hishiyarihi mbele mbele os ji ukmbaha nor mbahandan avak armek ji heyekrahakoroka. Uhu mbele mbele jivi ol or rupshinda ondon avak ji heyekrahakoroho os or mbahanda nombo hom ji liyaka.

Jir avak presen os jirin or hahanda orok lerawun ji laka

³ Avui Wasilaka lerawu orhin a lakmbaha anin or kamashinda osik jirin kwambuk a sawekwa karem, jir avak jirtonom jirtonom ji mba, ♦ Avui Wasilaka nirtonom lerawu wasilakan ni lakmbaha or kamari nir. ♦ Karem ji mbawa hala. Jir men presen os or hahanda hahandak ji toloho lerawu os ji lakmbaha nor mbahanda hom lerawun ji laka. ⁴ Ji hishika, maome nihi kumba tava masiji ondo amber lerawu nga nanda lir. Hako lerawu lihi mbeek namtaskop nanda ambu sir. Tava lerawu sihi apsham, kumba lerawu sihi apsham. ⁵ Uhunda hom nir Jiasin tiyanda ma erema, nir mbeek lerawu namtaskop ni landa

ambu nir. Lerawu apshamba apshambak or hashiwak ni landa nir. Hako Jisasik nir amber namtaskop ni nanda nir. Uhu ni anatoloho lerawu orhin nimu landuwa. Uwosik awak jirtonom jirtonom lerawun ji lakmbaha ji mbawa hala. ⁶ Jir men presen ol waprupshi orhik jirin or hahanda hahanda orok ji toloho lerawu orhin ji laka. Ma or masmas mbele mbele ol kumak talakwan heyembanda ma oto halanak os Avui Wasilaka or mukushiwak or heyenda hom erem or heyembaka. ⁷ Ma or ma anandin jelyakmbaha nor mbanda ma oto halanak lerawu oson er or laka. Hovok ma or mashi orhin sawekmbaha nor mbahanda ma oto halanak mashin er or saweka. ⁸ Hovok ma or ma anandin saumbornakmbaha nor mbahanda ma oto halanak lerawu oson er or laka. Uhu ma or mbele mbelen man hakmbaha nor mbahanda ma oto halanak er or haka. Hovok ma or maifuk siosik sihi lerawun lakmbaha nor mbahanda ma oto halanak kwambuk er or sihi lerawu oson or laka. Hovok ma or ma anandin hongom heyeha lirnjik holoho jelyanda ma oto halanak erndakava ondon er or jelyaka. Halanak ma amber lerawu os li lakmbaha nor mbahanda mbahandak er li laka.

Nir awak man sunguwavu mende nihi nga ni rupshika

⁹ Ma anandin sunguwavu jihi nga ji rupshihi lirin armek ji uka. Uhu mbele mbele kavak nanda ondon er ji kumaifa mendehe jivik nanda ondo nom ji rupshika. ¹⁰ Jiasin tiyanda ma jirin, jihi ambek ji anarupshika, os mahasanje indinga jihin ji rupshinda hom. Ji yerkujihi jihinjik hi

jihin ji hauowewan ji hala. Hako ma anandi ondo hi lihin ji hauoweka. ¹¹ Avui Wasilaka lerawu orhin ji funtlehavantle laka. Uhu halanak Masikome orhi jirin or jelyashinak kwambuk ji sihi lerawu oson er ji laka. ¹² Uhu os kumak jirin armesarmek or ukmbaha nor mbahanda oson ji nikishihi ji rupshihi ji lika. Uhu os nomorawu las jirik si tala nahi, avak ji ajehe ji halawa hala. Kwambuk ji sitambanaha oson ji kishaka. Uhu ermba ermbak ji beten uka. ¹³ Uhu os Avui Wasilakahi ma lal mbele mbele nga li nana ambu nahi, ondon ji heyehe ji jelyaka. Uhu os homek fehe ma lal yanga jihik li ra nahi, lirin armek ji uka.

¹⁴ Uhu os ma lal jirin kavakavak li uwa avak Avui Wasilakan ji sawenak lirin kavak or nakmbaha ji sawewa hala. Orin ji sawenak lirin armek or uka. ¹⁵ Os ji heyenak ma lal mbele mbele jivi nga li naha li rupshinak ji heye nahi, os li rupshiwambak ji rupshika. Hako os ji heyenak ma lal nomorawu nga li naha li tla nahi, os li tlawambak ji tlaka. ¹⁶ Ma amber nakremkop ji uka, avak lar ji jivinashihi lar ji kavanawa hala. Uhu ma amber ji anafaha ji lika. Uhu avak jihinjik ji mba, ♦Nir malakama nira, ♦karem ji mbawan ji hala. Hako ma ol hi ngashi ambu ondo nga ji lika. Uhu avak jihinjik ji yerkujihi ji mba, ♦Nir hishiyarinda nihi wasilaka mendek nanda sir. ♦Karem ji hishiwa ji hala. ¹⁷ Hako os ma lal jirin kavakavak li uwa lirin wasan ji uwa hala,

12:10: 1 Pi 1:22 **12:12:** 1 Te 5:16-18 **12:13:** Hi 13:2

12:14: Mt 5:44; 1 Ko 4:12 **12:16:** Snd 3:7

wahau. Ermba ermbak mbele mbele os ji uwa halanak ma li heyenak jivikop si naka. ¹⁸ Jihinjik masmas man aule kombek ji ewewa hala, wahau. Ma amber ji rupshihi ji anafaha ji lika.

¹⁹ Naimble anhi jirin ji misi, os jirin kavak li uwa wasan ji uwa hala. Halanak Avui Wasilaka nom wasan orvai uka. Mberem ushiwak? Jekamba orhik karem li kayeri sir, ♦Avui Wasilaka karem mbari ri, ♦Wasan ukwa oso lerawu anhi sir. Antonom os li uwa wasan a ukwa nir. ♦♦ Karem li kayeri sir. Uwa osik, ma ol jirin kavak uwan wasan ji uwa hala.

²⁰ Hako mashi os jekamba orhik karem li kayehendari hom ji uka, ♦Os wutari jihi erengha nahi, akwan ji hanak li aka. Uhu os li uksem ha nahi, uksemben ji hanak li aka. Os erem ji uwa, avak li heyeye kavakava os jirin li unda oson li hishihi humblarakwa lir. ♦

²¹ Karem uwosik os ma lar jirin kavakavak or ukwak or u nahi, avak ji halashinak os or unda kava orhi oso jirin si jingishawa hala. Jivi jivi jihi os orin ji unda oso halanak kavakava os or undan si jingisha si tikrika.

13

Nir amber gavmanhi siyok ni sika

¹ Angop ni heyenda sir, gavman ondo mbeek lihinjik sinda ambu lir, wahau. Lerawu os li lawa oso Avui Wasilaka or hahanda osik, os limu landuwa. Karem uwosik jir amber gavmanhi siyok ji sihi os li mbawa hom ji uka. ² Avui

12:17: 1 Te 5:15 **12:19:** Lo 32:35; Mt 5:39 **12:20:** Snd 25:21-22; Mt 5:44 **13:1:** Snd 8:15; Ta 3:1

Wasilaka or mbashindak ma ondo olmu sinduwa. Karem uwosik os mashi lihin ji mblarna ermbe nahi, mashi orhin er nga os jimu mblarna ermbenduwa. Erem ji unda osik kumak kavak or nakwa jir. ³ Gavman lerawu os li landa karem, ma ol kavakavan unda ma ondon li mbanak li ajekmbaha sinda lir. Lir mbeek ma ol jipjivin unda ondon li mbanak li ajekmbaha sinda ambu lir. Karem uwosik os lir mbahanda nombo hom ji tiya nahi, jir avak jip likwa jir. Lir mbeek jirin kavak nakwa ambu lir. ⁴ Gavman ondo Avui Wasilaka mu mbashirik li sihi jirin jelyakmbaha lerawun landa lir. Hako os mbele kava las ji u nahi, ji ajeka. Mberem ushiwak? Lir avak jirin kavak nakwa lir. Avui Wasilaka or mbahanda hom os limu ma ol kavakavan uwa ondon kavak nanduwa. ⁵ Lihi siyok ji sika. Mberem ushiwak? Ma ol kavakavan unda ondon kavak li nakwa lir. Hako oso nom ji hishiwa hala. Kason er nga ji hishika, Avui Wasilaka gavmanhi ma ondon or kamashihindak lerawun olmu landuwa. Karem uwosik, jir mashi lihin ji misihi ji tiyaka.

⁶ Uhu takis yan ji ermbeka. Mberem ushiwak? Avui Wasilaka gavmanhi lerawun landa ma ondon or mbashiwak lerawu oson olmu landuwa. Uwosik takis yan ji hanak lerawu oson er li laka.

⁷ Mbele mbele takis ya ol gavmanin ji hakmbaha li mbanda oson, os li mbawa hom, ji haka. Uhu os ya anandi lal ji hakmbaha li mbanda nahi, wa er nga ji haka. Uhu os ma lalhi siyok ji si nahi, mashi lihin ji misihi os li mbawa hom ji uka.

Os ma anandin ji rupshi nahi, Avui Wasilaka

mbahanda nombo os jimu tiyanduwa

⁸ Os ma jirin mbele mbelen li hawa wasa oson indik ji haka. Oson indik ji handahi sir. Hako Avui Wasilaka os jirin or rupshinda orhi oso wasilaka mendek si nahanda osik mberem orin wasan ji handahi ambu, wahau. Unda osik ermbe ermbe man ji rupshihi armek ji uka. Os erem ji u nahi, lo Avui Wasilakahi os jimu tiyanduwa. ⁹ Angop ni heyenda sir, lo karem mbanda sir, man mandingormewa hala, hirnyawa hala, nokophirmbirihi hulatulhakawa hala, mbele mbele mahin misokomlaka heyewa hala. Lo kando nga hovok lo anandi ondo amber nga maintontlo lihi namtas nom nahanda sir, karem, ma anandin ji rupshika, os jihinjik ji rupshinda hom. ¹⁰ Uhu os ma anandin ji rupshi nahi, lirin armek unda jir. Mbeek lirin kavak nakwa ambu jir. Uwosik os man rupshinda nombo oson ji tiya nahi, Avui Wasilakahi lo os or mbahanda hom os jimu tiyanduwa.

Halanak Jisasin hishindiyananda ma ondo harandak er li yaka

¹¹ Mai, Jisas indik or takwa osmu pasir nanduwa. Os sunguwavu jihin akri ji tormbleri wolo os or takuri wolo homek nari sir. Hako ter osmu ambe ambenduwa. Uwosik os ji suknyawan ji halaha ji usahaka. Uhu mbele mbele jivi nom ji uka. ¹² Niri osmu mendek nakwak nanduwa. Uwak haranda osmu talakwak nanduwa. Uwosik mbele mbele kava ol nirik ji undan er

13:8: Mt 22:39-40; Je 2:8 **13:9:** Kis 20:13-15,17; Lo 5:17-19,21

13:10: 1 Ko 13:4-7 **13:11:** Ef 5:14; 1 Te 5:6-7

ji krunya lafakaha mbele mbele jivi ol tandik ji unda ondo nom ji uka. Mbele mbele jivi ol ji unda ondon korme sayi hom ji toloho ji yaka.

¹³ Uhu nombo wornakop os tandik li yanda hom ji yaka. Uhu avak uku kavan ji aha ambarambasihi nokopmbawa ji hala. Uhu nokophirmbirihi hulatolhakawa ji hala. Uhu avak ji anangriyaha ma anandin wapkava hishiwa ji hala. ¹⁴ Mbele mbele kava ol sungu masi jihi si mbaskashiwa ondon ji uwa hala. Hako ji halashinak Jisas Kraiss malakama jihik or naha os or mbawa hom ji uka.

14

Mbele mbele ma li uwan ji heyehe ji mba, ♦ Jir avak hik ikwa jir. ♦ Karem ji mbawa hala

¹ Jisasin hishindiya ma lal os orin li tiyanda nombo lihi oso kwambu nga si nana ambu nahi, ol erem nanda ma ondon halanak li raha nakrem jir nga siosik li sika. Hako mbele mbele yawur ni hishiyarinda ambu ondon jihi ambek ji anamblirmblariwa hala. ² Ma lal karem hishinda lir, mbele mbele akwa ol li awa ondo jivi lira, mbeek akwa lal li unak Avui Wasilakahi misokomek kavak nakwa ambu lir. Karem li hishihi mbele mbele fle avi ondon olmu anduwa. Hako lal karem hishinda lir, os ondon li a nahi, avak kavak li naku. Karem li hishihi mbeek ondon anda ambu lir. ³ Hako ma ol fle avi ondon anda ondo avak li mba, ♦ Nir Jisasin ni hishiowenda nombo nihi kwambuk nanda sir. ♦ Karem li mbaha ma ol ondon hakrinda ondon mashi kavan li mbawa

13:12: 1 Jn 2:8 **13:13:** Lk 21:34; Ef 5:18 **13:14:** Ef 5:11

14:1: Ro 15:7 **14:2:** Stt 9:3-4

hala. Uhunda hom ma ol fle avin hakrinda ondo avak ma ol mbele mbele ondon anda man mashi kavakavan li mba, ♦Ma rondo fle avin li awa osik, Avui Wasilaka misokome orhik kavak nanda lir. ♦Karem li mbawa hala. Mberem ushiwak? Avui Wasilaka angop jir nga lir nga indik or lahanda jir. ⁴ Wa mir mberem mi nanda osik ma or malakama orhi siyok sinda oton mi heyembandu? Os malakama orhi misokomek or sitambana nahi, mo or takatukuyi nahi, malakama orhi vai heyembakwa ri, mir nembes. Kumak avak mbele mbele ol or anda nga ol or unda nga misokome Avui Wasilakahik or sihi orhinjik or sawenak misikwa ri. Hako an a hishiwa, avak or sitambanakwak a hishiwa nir. Mberem ushiwak? Wasilaka jelyashinak sitambanakwa ri.

⁵ Uhunda hom ma lal karem hishinda lir, de namtas nom jivik si naha de anandi ondon tikrinda sir. Unda osik oro wolok Avui Wasilakan lotu unda lir. Hako lal karem hishinda lir, de amber hom nakremkop jivik nanda lir. Halanak ma amber wavu lihik os jivik nakwak li hishiwa nombo hom li uka. ⁶ Ma ol de ondon heyehe mba, ♦De kaso nom jivi sira. Oro wolokop Avui Wasilakan ni lotu ukwa nir. ♦Karem hishiwa ma ondo mbeek lihinjik erem mbawa ambu lir. Hi orhin li hausimbausikwak erem mbanda lir. Uhunda hom ma ol fle avin anda ma ondo erem. Fle avi ondon li awa wolo Avui Wasilakan armesarmek li mbaha anda lir. Uwak ma ol fle avin hakrinda ondo erem, fle avin li hakrihi Avui Wasilakan li rupshihi orin hausimbausinda lir.

⁷ Undosik os nimu heyenduwa, tos ni liyawa nga os ni hakwa nga mbeek ni tolonda ambu nir. Oso Avui Wasilaka ortonom tolonda ria. ⁸ Os ni liyawa orhi mak ni naha orhik ni liyanda nir. Uhu os ni hawa wolo orhik ni ikwa ona. Uwosik os ni liyawa nga os ni hawa nga nir orhi nira.

⁹ Kraisi os or haha nor usahari tontlo orok or ma ol hahanda nga ol liyawa nga malakama lihik nari ria.

¹⁰ Or malakama nihik or nahanda osik, mberem ushiwak ol orin tiyanda ma ondo os li uwan ji heyehe ji mba, ♦ Jir avak hik ikwa jir. ♦ Karem ji mbandu? Uhu hi jihin ji hauowehe ma anandihi hin ji haka owendu? Ji misi, kumak avak nir amber Avui Wasilaka misokome orhik ni sihi mbele mbele ol ni undan ni sawenak or heyembakwa ri. ¹¹ Os jekamba orhik mas karem li kayeri hom,

♦ Wasilaka karem mbari ri, An ermba ermbak a linda nir. Uhu omendingak jirin amu sawenduwa, kumak avak ma misambik fehe amber kumbambongo lihin li huvuhu anin lotu ukwa lira. Uhu ma amber avak anin li heyehe karem mbakwa ola,

♦ Mirtonom God indinga mira. ♦ ♦ *Aisaia 45:23*

¹² Unda osik os nimu heyenduwa, kumak avak nir amber mbele mbele os ni undan misokome orhik ni sihi ni sawekwa nira.

Os ni liyawa nihin ni auheyeka. Las avak os ni liyawa nihi oso si unak ma anandi kavakava orok li layinda ngashi

¹³ Uwosik nir avak ma anandi ondo os li uwan ni heyehe ni mba, ♦ Jir avak hik ikwa jir, ♦ karem ni mbawa hala. Avui Wasilaka vai kumak lirin heyembakwa ri. Hako nir os ni liyawa nihin armek ni auheyeka. Las avak mbele mbele ol ni uwa ondo li unak Jisasin hishiowenda ma anandi ondo kavakavan li uhu li takatukuyinda ngashi.

¹⁴ An Jisas Kraiss angop anin kormbak or sawenda osik, angop a heyewa nir, akwa ol ni anda ondo mbeek li unak misokome Avui Wasilakahik kavak ni nakwa ambu nir, wahau. Hako ma lar os or hishihi nor mba, ♦ Os akwa ondon a anahi, avak kavak a nakwa nir. ♦ Os karem or hishihi or a nahi, os ormu kavakavan uwa sira.

¹⁵ Uwosik ji auheyeka, las avak akwa ol ji anda ondo unak ma oto or takatukuyinda ngashi. Os mbele mbele ol or pantlenda ondon ji a nahi, akwa jiji os ji anda oso mi hom ji shiandoshiwak mahasanje jiji oto or tajifaha nor takatukuyiwa sir. Uwosik jir mbeek nombo os man rupshinda nombo oson tiyawa ambu jir, wahau. Kraiss ma oton or jivinakurik hari ri. Unda osik jir avak os ji anda nombo orok ji unak ma oton kavak or nawa hala.

¹⁶ Jir mbele mbele ol ji uwa, jivi, karem ji mbaha ji uwak Jisasin tiyanda ma lal li heyehe mba, ♦ Os li uwa oso kava sir. ♦ Erem li mba nahi, lir nga anamblirmblariwa hala. Os erem ji u nahi, hi Jisashin ji uwak osmu kavak nanduwa. ¹⁷ Avui Wasilaka malakama nihik or naha nirin yanga orhik or arangoshinak ni likwa oso mbeek akwa mo uksemben ni anda nombo orok nakwa ambu sir, wahau. Hako os ni halashinak Masikome

orhi nirin or jelyashinak ma worna mak ni naha ma anandi nga ni waphimbijihi ni rupshihi ni likwa oso nom mbanda sir. ¹⁸ Os nombo oson ji tiyaha Kraishi lerawun ji la nahi, Avui Wasilaka avak nombo os ji tiyawa oson or heyehe jirin rupshikwa ri. Unak ma anandi nga avak jirin li heyehe li mba, ma ondo jivi lir.

¹⁹ Karem uwosik jir avak Jisasin tiyanda ma anandi ondo nga ji anafaha ji lika. Uhu lirin ji saunjelyashinak os orin li tiyanda nombo lihi oso kwambuk si naka. ²⁰ Jir avak ji halashinak akwa os ji anda oso si unak mahasanje jihi os Jisasin li hishiowenda nombo lihi oso kavak si nanda ngashi. Hemo akwa ondo amber hom jivi numbu lir. Hako os akwa jihi os ji anda oso si unak mahasanje jihi lar or takatukuyi nahi, os jimu kavakavan uwa sir. ²¹ Os fle avin ji aha wain ukun ji uksem awa nombo jihi orok mahasanje jihi lar or takatukuyi nahi, os erem ji unda nombo oson er ji halaka. ²² Mbele mbele ol jihinjik, jivi, karem ji hishiwa ondo ji halashinak jir nga Avui Wasilaka nga jihikop si naka. Ma anandin ji ukmisimbawa hala. Os jihinjik ji hishihi ji mba, ♦Mbeek akwa lal anin unak kavak a nakwa ambu nir. ♦Karem ji hishihi ji awa ji rupshika. Mberem ushiwak? Avui Wasilaka wavu os erem ji hishihi ji awa nombo oson angop or heyewa sir. ²³ Hako os ji hishi ji mba, ♦Akwa kason a awa jivik a nakundan mo kavak a nakundan? ♦Karem ji hishihi ji awa os jimu jihinjik kavakavan uwa sir. Mberem ushiwak? Wavu frijip frijip ji hishihi ji awa osa.

15

Os Krais siosin or jelyanda hom ma anandin ni jelyaka

¹ Nir kwambuk sitambananda ma nirin, halanak ma ol kwambuk sitambananda ambu ondon ni jelyashinak kwambuk li sika. Hako avak nir nihinjikop ni hishiwa ni hala, wahau. ² Mahasanje nihi ondon ni jelyashinak os Jisasin li hishiowenda nombo lihi oso avak kwambuk si naka. ³ Jisasin ji hishika, or mbeek orhikop hishiri ambu ri, wahau. Or mbele mbele os Avui orhi or mbari hom uri ri, os jekamba Avui Wasilakahik karem li kayehendari hom, ♦Ma ol mirin okolehe mbawa ma ondo anin er nga okolewa lir. ♦ ⁴ Unda osik os nimu heyenduwa, mashi mashi amber ol jekamba orhik li kayeri ondo nirin li jelyashinak ni sikurin li kayeri sir. Uhundanak mashi oso nirin si jelyashinak kwambuk ni sihi os Avui Wasilaka nirin indiyok or lakwa wolon er ni nikishika. ⁵ Avui Wasilaka nirin jelyaha saumbornanda ma ria. Jirnjik orin a sawenda karem, ♦Ma ondo wavu lihin halashinak avak os Krais siosin or jelyanda hom lihi ambek li anasaunjelyaha li lika. ♦ Karem jirnjik Avui Wasilakan a sawenda nir. ⁶ Ushinak jir avak wavu namtaskop ji hishihi Wasilaka nihi Jisas Krais Avui orhi hi orhin ji hausimbausihi orin ji lotu uka.

Pol ma ol Jisasin tiyanda ma ondo wavu namtaskop li hishikmbaha nor mbari

⁷ Jiasin hishindiyananda ma jirin ji misi, Kraiss jirin or rupshihi nor mbarik orhi mak nari jir. Uhunda osik os jirin or rupshinda hom, orin hishindiyananda ma ondo amber er ji rupshihi lir nga nakrem ji anafaha lika. Os erem ji u nahi, ma misambik fehe ondo li heyeye Avui Wasilaka hi orhin hauowekwa lir. ⁸ Ji hishika, Kraiss Judama ondon jelyakurik tari ri. Erem or uri osik os nimu heyenduwa, Avui Wasilaka mbeek mashi os misumu lihin mas or mbahandari oson halari ambu ri, wahau. ⁹ Uhu Kraiss Judama ambu ondon er nga jelyakurik tari ri. Ushihindak lir waprupshi Avui Wasilakahin kormbak li heyeye hi orhin li hausimbausikmbahan, os mas jekamba orhik karem li kayehendari hom,

◆ Avak Judama ambu ondo lihi nindik a sihi hukwan a koroho hi mihin avak a hauowekwa nir. ◆ *Buk Song 18:49*

¹⁰ Uhu mashi las nga karem li kayeri sir,

◆ Jir Judama ambu jirin, Judama ondo nga nakrem ji sihi hi Avui Wasilakahin ji hauoweka. ◆ *Lo 32:43*

¹¹ Uhu mashi las nga karem li kayeri sir,

◆ Jir Judama ambu jirin, hi Avui Wasilakahin ji hauoweka. Uhu yanga yangak fehenda ma jirin, hi orhin ji hauoweka. ◆ *Buk Song 117:1*

¹² Urik profet Aisaia er nga karem or kayeri sir,

◆ Ma lar kumak avak Devithi krahak talakwa ri. Or avak Judama ambu ondon or arangoho washilikwa ri. Unak lir avak orin li heyeye

mba, ortonom nirin jivinakwa ma ria. ♦

Aisaia 11:10

¹³ Avui Wasilaka ortonom mbele mbele ol ni nikishiwa tontlo oria. Orin a sawenak jirin or unak sunguwavu jihi nga ji rupshihi ji waphimbijihi orin ji hishioweka. Uhu na sawenak Masikome orhin or halashinak jihik or nanak kwambuk ji sihi os jirin indiyok or lakwa oson ji nikishika.

Pol lerawu os Judama ambu ondohi nindik or larin or rupshiri

¹⁴ Jisasin hishindiyananda ma jirin, jir angop mashi orhin ji yarinda osik, mbele mbele jivin unda jir. Uhu mashin sawehe man tolo wornandahik nawak a heyewa jir. ¹⁵ Hako Avui Wasilaka anin or jivinaha lerawu orhin a lakmbaha anin or kamari osik mashi lal ol jekamba karok a kayeri ondo mainkwambuk a kayeri lir. A hishiri karem, halanak karem a kayeshinak mashi os mas a sawehendan indik li hishihi avak kwambuk er li sitambanaka. ¹⁶ Avui Wasilaka anin or kamashindak Judama ambu ondohik a ihi mashi jivi os Jisas hulaima nokopman or jivinahanda mashi oson lirin a sawenda nir. Ushinak lir avak Avui Wasilakahik li ranak Masikome orhi lirin or unak orhi ma indingak li nakmbahan. Os Judama pris lihi ondo mas ofan li undari hom an ol Judama ambu ondon ofa hom Avui Wasilakan a handa nir.

¹⁷ Lerawu os a landa oson a heyehe jivik si nawak hi Jisashin amu hauowenduwa. ¹⁸⁻¹⁹ An mbeek mbele las anhik a undan a mbanda ambu

nir, wahau. Hako mbele mbele lerawu wasilaka os Kraisa tava anhik or unda ondo nom a mbanda nir. Or anin or jelyaha kwambu orhin or hashiwak mbele mbele ma undahi ambu ondon a unda nir. Uhu Masikome orhi oto anin kwambu mendek jelyanda ri. Mbele mbele ol tava anhik or halarik a uri ondo li urik Judama ambu ondo sunguwavu lihin li tormbelehe Jisashi mashin tiyanda mak nari lir. Ushirik Jerusalemik a sishihi yanga yanga amber a yaha yanga Ilirikum orok a ihi mashi orhin a sawendari nir. ²⁰ Ermba ermbak lerawu orhin a lakwak a hishinda nir. Hako an mbeek yanga os mas mashin li saweyanda mishi orok a ikwak a hishinda ambu nir, wahau. Mberem ushiwak? An mbeek ma lal mas wormbon li faleshinak an orok akan a ukwak a hishinda ambu nir. ²¹ An os jekamba orhik karem li kayehenda hom a ukwak a hishinda nir,

◆ Ma ol mas mashi orhin misinda ambu ondo avak li misikwa sir. Uhu ma ol mas orin heyenda ambu avak mashi orhin li heyekwa sir. ◆ *Aisaia 52:15*

Karem li kayehendari hom a unda nir.

Pol Romik fehe ma ondon or i heyekurik or hishihi nor mbari

²² Jir sios Romik fehenda ma jirin, ermba ermbak jirin a ta heyekwak a hishinda nir. Hako lerawu mushak olmu anin tontlewa. ²³ Hako lerawu ol anin tontlewa ondo am mendek li nashiwak, ter jirin a ra heyekwak amu hishinduwa. ²⁴ Avak os yanga Spenik a ikwa wolo a raha jir nga ni likwa nir. A ikuna wolo anin ji

jelyashinak yanga Spen orok a ikwa nir. ²⁵ Hako mas jirik a ra namber, avak ya lal erndakava ol sios Jerusalemik linda ondonjik a laha ikwa nir.

²⁶ Kraishi ma ol provins Masedoniak fehe nga Akaiak fehe nga ya ondon li ewehe Jerusalemik fehe ondonjik li hakmbaha li mbahanda osik, masmas ya ondon orok a laha ikwa nir. Ushihikop jirik a rakwa nir. ²⁷ Lir lihinjik ya ondon ewendirsari lir. Li hishiri karem, lir wasa nga nari lir. Jerusalemik fehe ma ondo mashi Avui Wasilakahin lirin li saweri osik, lir nga olmu mbele mbele maome lihin jelyakuri yokon yan ewendirsari lir. ²⁸ Uhunda osik an masmas ya ondon Jerusalemik a layi hashihikop jirin a ra heyekwa nir. ²⁹ Uhu a hishiwa karem, os jirin a ra heyewa wolo, os Kraisanin armek or unda oso, avak jihik si nashinak nakrem ni rupshikwa nir.

³⁰⁻³¹ An Jerusalemik a ikmbaha amu mbanduwa. Hako provins Judiak fehe Judama ol Jisasin tiyanda ambu ondo anin kavak li ukmba mbanda lir. Uwosik jir Jisashi ma avak hi orhik anjik Avui Wasilakan ji sawenak anin or jelyaka. Os anin wavu jihik ji ewenda nahi, kwambu os Masikome orhi jirin or hahanda orok erem ji uka. Uhu ji beten unak erndakava ol Jerusalemik linda ondo ya os a laha na hakmbaha na mbawa oson li heyeha avak li rupshika. ³² Os Avui Wasilaka ji sawewan or misi nahi, avak a raha jirin a heyekwa nir. Uhu na rupshihi jir nga kandakar nga ni likwa nir. ³³ Avui Wasilaka jirin

15:25: 1 Ko 16:1-4 **15:26:** Ap 24:17; 1 Ko 16:1; 2 Ko 8:1; 9:2,12

15:27: 1 Ko 9:11 **15:29:** Ro 1:11 **15:30-31:** 2 Ko 1:11; Kl 4:3; 2 Te 3:1

or jivinahanda osik, jip jimu linduwa. Halanak waphimbiji orhi oso jirik er si naka.

16

Pol wesambasa orhin or hari

¹ Jirin a sawekwa karem, jikaha nihi Jisasin tiyanda las hi sihi Fibi. Sir Jisashi lerawun yanga Senkria orok landa sir. Os jirin si ra heyewa wolo avak sirin armek ji uka. ² Sir Jisashi mak si nanda osik, os Avui Wasilakahi lerawun landa man ji eweunda hom sirin armek ji eweuka. Os torok si liri wolo ma musha mendek si jelyaha anin er nga jelyandari sir. Uwosik os orok si ihi os mbele las nga si nana ambu nahi, sirin ji jelyaka.

³ Uhu wesambasa anhin Prisila fre Akwilan ji haka. Frir nga an nga nakrem Kraishi lerawun ni landari nir. ⁴ Frir kuma yoko anhik sindari vria. Ma lal anin li mandingormekurik li mbari frir mbeek anin halandari ambu vri. Karem uwosik fririn amu rupshinduwa. Uwak sios amber hom fririn olmu er nga rupshinduwa. ⁵ Uhu wesambasa anhin ma ol aka frihik tirsaha lotu unda ma ondon ji haka. Uhu wesambasa anhin Epainetus oton ji haka. Orin a rupshi mendenda nir. Or provins Esia orok maifu mendek wavun tormbleri ma ria. ⁶ Uhu wesambasa anhin Maria oson ji haka. Sir jirin si jelyaha lerawu havan landa sira. ⁷ Uhu wesambasa anhin Andronikus nga Junias nga ji haka. Frir nga an nga Judama nir. Uhu samba nakrem ni tlenda nir. Aposel ondo amber mashi jivin fririn mbanda lir. Frir

angop mas wolokop Jisashi mak nari vri. Ana na namber, fri nari vri.

⁸Uhu wesambasa anhin Ampilatus oton ji haka. Or Jisasin tiyanda ma lar oria. Or naimble anhi oria. ⁹Uhu wesambasa anhin Urbanus oton ji haka. Or nga nir nga nakrem Kraishi lerawun ni landa nira. Uhu wesambasa anhin Stakis oton er nga ji haka. Or naimble indingo anhi ria. ¹⁰Uhu wesambasa anhin Apeles oton ji haka. Nomorawu musha orhik li lawuri mbeek takatukuyiri ambu ri. Or kwambuk sitambanandari ri. Uhu wesambasa anhin Aristobulus len ji haka. ¹¹Uhu wesambasa anhin Herodion oton ji haka. Or nga an nga shir Judama shir. Uhu wesambasa anhin Narsisus nga jikisnokopji jikanoka orhi nga ji haka. Lir er nga Jisasin tiyanda mak nanda lir.

¹²Uhu wesambasa anhin Trifina nga maha sihi Trifosa nga ji haka. Frir lerawu Wasilakahin kwambu mendek landa vri. Uhu wesambasa anhin Persis oson ji haka. Sir jikaha anhi hom nanda sira. Sir er nga Wasilakahi lerawun warje nga landa sir. ¹³Uhu wesambasa anhin Rufus oton ji haka. Or Jisasin tiyanda ma jivi mende lar oria. Uhu wesambasa anhin nijava orhin er nga ji haka. Sir anin jikisi indinga sihi hom eweuri sir. ¹⁴Uhu wesambasa anhin Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas nga mahasanje jikanoka lihi ol nakrem li linda ondo nga ji haka. ¹⁵Uhu wesambasa anhin Filologus nga Julia nga ji haka. Uhu wesambasa anhin Nereus nga jikaha orhi nga ji haka. Uhu wesambasa anhin Olimp

nga Avui Wasilakahi ma ol nakrem li linda ondo nga ji haka.

¹⁶ Nir Avui Wasilakahi mak ni nanda nir, halanak os ni tirsawa wolo ni anamakshitakshihi ni tava anatoloka. Sios amber tol torok linda wesambasa lihin olmu jirin handuwa.

Ma ol ji anafaha linda nombon kavak nanda ma ondon ji auheyeka

¹⁷ Jiasin hishindiyananda ma jirin ji misi, ma ol taha os ji anafaha linda nombon ondon ji auheyeka. Mashi os li mbawa mbeek mashi jivi Jisashi os ni sawenda nga nakrem nanda ambu sir. Mashi os li sawenda oso si uwak hulaima nokopma nombon Avui Wasilakahin halanda lir. Uwosik ol erem nanda ma ondon ji auheyeka. ¹⁸ Lir mbeek Wasilaka nihi Jisas Kraishi lerawun landa ma ambu lir, wahau. Lir men sungu masi lihi si mbawa hom uyanda lir. Uhu men man li mamblaselaha hokophakovinda lir. Uwak ma ol jikisakrihi wavuk hishinda hom nanda ma ondo os li mbawa mashin misindiyananda lir.

¹⁹ Hako a misiwa jir mbeek ol erem nanda ma ondon tiyananda ambu jir. Uwak torok fehenda ma amber er nga kwambuk ji sinda ondon angop mistakowa lir. Ushiwak an er nga jirin amu rupshinduwa. Hako jirin a sawekwa karem, mbele mbele os kavak nanda nga jivik nanda nga armek ji hishiyarika. Uhu mbele mbele jivi nom ji uka. ²⁰ Avui Wasilaka mishamaimbaha

waphimbiji tontlo ria. Nambek nakwa ambu ri. Avak kolomalok or unak ji heyenak Laulaka oto kwambu orhi mendek si nashinak kumbamu jihik or takatukuyinak ji heyekwa ri. Hako halanak waprupshi Wasilaka nihi Jisas Kraishi jihik er si naka.

Pol nga nakrem linda ma ondo wesambasa lihin li ermberi

²¹ Timoti ma or an nga nakrem lerawun shi landa oto wesambasa orhin jirin ormu handuwa. Lusius, Jeson, Sosipater anhi ma ondo olmu er nga wesambasa lihin jirin handuwa. ²² An Tertius anira. Pol or mbawak a heyehe jekamba kason jirnjik amu kayenduwa. An er nga wesambasa anhin hi Jisashik jirin amu handuwa. ²³⁻²⁴ Gaius er nga wesambasa orhin jirin ormu handuwa. Man armek eweunda ma ria. Pol torok or liwa wolo orin armek eweunda ri. Uhu Jisasin tiyanda ma ol aka orhik tirsawa ondon er nga armek unda ri. Uwak Erastus ma or gavmanhi yan tolondari ma oto nga Kwartus nga opmu wesambasa frihin jirin handuwa.

Avui Wasilaka hi orhin ni hauoweka

²⁵ Avui Wasilaka avak jirin jelyakwa ri, os jekamba orhik li kayendari hom. Ushinak kwambuk sikwa jir, mbeek takatukuyikwa ambu jir. Karem uwosik hi orhin ji hauoweka. Mashi orhi mas wanyi wandari sir. ²⁶ Hako ter Avui Wasilaka or ermba ermbak linda oto or mbashirik mashi os mas profet orhi ondon or

harik li kayehendari oso ter os nimu kormbak sawewak jimu heyekrahakoronduwa. Ushinak mashi oson ji misihi ji toloho os si mbawa hom ji tiyakmbahan.

²⁷ Avui Wasilaka ortonom wasilaka menderia. Hi Jisashikop hi orhin ermbe ermbak ji hauoweka. Ome sira.

lxxx

Mashi Avui Wasilakahi
The New Testament in the Mende Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Mende long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Mende

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

fb64f048-1609-51b3-bdee-648d1b3723fe